

TOLOSAKO
UDALA

TOLOSAKO UDALAREN IRUZURRAREN AURKAKO PLANA

EDUKIA

1. Justifikazioa eta sarrera	4
2.- Helburua	7
3.- Aplikazio-eremua	7
3.1.- Aplikazio-eremu objektiboa:	7
3.2.- Aplikazio-eremu subjektiboa:.....	8
4. Araudi aplikagarria	8
4.1. Europako araudia.....	8
4.2. Estatuko araudia	9
4.3. Udaleko araudia.....	10
5. Edukia.....	10
6. Tolosako Udalaren adierazpena.....	11
7. Iruzur arriskuen ebaluazioa	13
8.- Iruzurraren aurkako neurriak.....	15
8.1. Prebentzio-neurriak.....	15
8.2. Iruzurra detektatzeko neurriak.....	20
8.3. Iruzurra zuzentzeko eta jazartzeko neurriak	23
9.- Interes-gatazkei aurre egiteko prozedura.....	26
1. Interes-gatazkak prebenitzeko neurriak:.....	27
2. Egon daitezkeen interes-gatazkei aurre egiteko neurriak:	28
10.- Iruzurra Kontrolatzeko Organoa.....	29
10.1. Izendapena	29
10.2. Eginkizunak.....	30
10.4. Iruzurra Kontrolatzeko Organoaren funtzionamendurako barne-araudia	31
11. Oparien politika	31
12. Otorduen eta joan-etorrien gastuak.....	32
13. Kontabilitate-erregistroak	32
14. Estatu-laguntzak eta kolusio arriskua.....	33
15. Politika ez betetzea.....	34
16. Ez betetzearen ikerketa.	34
17. Berrikustea eta eguneratzea.	36
18. Datu pertsonalen babesa.	36
19. Trebakuntza/Formakuntza	36
I. ERANSKINA: GLOSARIOA	37
II. ERANSKINA: INTERES GATAZKARI ETA IRUZURRAREN ZEIN USTELKERIAREN ERAKUNDEAREN PREBENTZIOARI BURUZKO AUTOEBALUAZIORAKO TESTA .	41
III. ERANSKINA: ARRISKUEN ANALISIA. CHECK LIST	44

IV. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN ADIERAZPENA: EREDUA	45
V. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN ADIERAZPENA: EREDUA	47
VI. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN EGIAZTAPENA: EREDUA	49
VII. ERANSKINA: HAUTETSIEN ETA ENPLEGATU PUBLIKOEN JOKABIDE-JOKO ETIKOA	50
VIII. ERANSKINA: IKUR EDO ADIERAZLE GORRIAK IRUZURRAREN AURKAKO BORROKAN	55
IX ERANSKINA PROPOSATUTAKO KONTROLAK.....	78

1. Justifikazioa eta sarrera.

Europako Kontseiluak onartu zuen, 2020ko ekainaren 21ean, Next Generation EU programa sortzea. Programa hori pizgarri ekonomikora bideratutako tresna da, eta Europar Batasunak bere gain hartutako finantza-arloko neurririk garrantzitsuenetako bat da, 2020an COVID-19ak eragindako aurrekaririk gabeko krisiari erantzuteko. Datozen urteetan ere izango ditu ondorioak programa horrek. Next Generation EU finantza-tresnak, Europako Kontseiluak 2020ko uztailaren 21ean onetsiak, bere baitan hartzen du, elementu nagusi gisa, «Suspertze eta Erresilientzia Mekanismo» bat (hemendik aurrera, SEM): haren helburua da Batasuneko estatuetan inbertsioa eta erreformak bultzatzea, hala, susperraldi jasangarri eta erresilientea lortzeko, eta, aldi berean, justizia sozialean oinarritutako hainbat erreforma ahalbidetzea, bai maila nazionalean, bai eskumenak transferituta dituzten autonomia-erkidegoekin gobernantza partekatuan. SEM Berreskuratze Funtzaren zuzkidura osoa 672.000 milioi eurokoa da; horietatik 360.000 milioi maileguetara bideratzen dira eta gainerako 312.000 milioiak itzuli ezin diren transferentziak izango dira.

Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021eko otsailaren 12ko 2021/241 (EB) Erregelamenduaren bidez ezarritako Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoa da Suspertze Funtzaren muina. Haren helburua da Europar Batasuneko estatuetan inbertsioa eta erreformak bultzatzea, suspertze iraunkorra eta erresilientea lortzeko, eta, aldi berean, Europar Batasunaren lehentasun ekologikoak eta digitalak sustatzea.

SEMek honako lau helburu nagusi hauek ditu: Europar Batasunaren ekonomia-, gizarte- eta lurralde-koherentsia sustatzea; Europar Batasuna osatzen duten estatu kideen erresilientzia eta doitzeko gaitasuna indartzea; COVID-19aren krisiaren ondorio sozial eta ekonomikoak medeatzea; eta trantsizio ekologiko zein digitalari laguntza ematea. Horiek guztiak bideratuta daude EBko ekonomien hazkunde-potentziala berreskuratzerantz, krisiaren ondoren enplegua sortzeko politikak sustatzera eta hazkunde jasangarria bultzatzera.

Helburu horiek lortzeko, Europar Batasuneko estatu kide bakoitzak suspertze eta erresilientzia plan bat diseinatu behar du, helburu horiek lortzeko behar diren erreformak eta inbertsio-proiektuak jasoko dituena. Espainiar Estatuko Suspertze, Eraldatze eta Erresilientzia Planak (aurrerantzean, SEEP) zeharkako lau ardatz ditu, 10 politika-palankatan egituratuta, eta horien barruan hogeita hamar osagai biltzen dira, Planaren inbertsioetarako eta erreformetarako programa koherenteak artikulatzea ahalbidetzen dutenak:

- Trantsizio ekologikoa.
- Eraldaketa digitala.

- Gizarte- eta lurralde-kohesioa eskuratzea.
- Genero-berdintasuna.

SEEPn planteatutako ekimenak ezarritako epean gauzatzeko (2021etik 2026ra), inplikaturako administrazio publikoek hainbat neurri hartu behar dituzte, besteak beste:

- Planean sartutako proiektuen kudeaketa-prozedurak eta kontrol-eredua egokitztea.
- Kudeaketa-sistema bat konfiguratzeko eta garatzeko, Europako Batzordeko zerbitzuei egindako ordainketa eskaerak modu eraginkorrean izapidetzeko, eskatutako estandarrak errespetatuz, bai ikuspegi formaletik, bai operatibotik.
- Iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazken aurkako prebentzio-, detekzio- eta borroka-mekanismoak indartzea, iruzurraren aurkako borrokari buruzko 2017/1371 Zuzentarauaren (EB) arabera definituak. Zuzentarau horren transposizioa egiteko epea 2019ko uztailaren 6an amaitu zen.

Toki-erakundeek, SEM mekanismotik datozen diru-funtsekin osorik edo partzialki finantzaturako proiektuen onuradunak diren aldetik, HFP/1030/2021 Aginduaren 6. artikulua bete beharko dute. Honela xedatzen du artikulua horrek:

«Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021eko otsailaren 12ko 2021/241 (EB) Erregelamenduaren 22. artikulua Espainiari Suspertze eta Eraldatze Mekanismoko diru-funtsekin onuradun gisa Europar Batasunaren finantza-interesak babesteko ezartzen dizkion betebeharrak betetze aldera, SEEP programako neurriak betearazten parte hartzen duen erakunde erabakitzaile edo betearazle orok dagozkion arauekin bat datozen neurrien plan bat eduki beharko du, eta plan horrek aukera eman beharko du iruzurraren aurkako zer neurri aplikatu behar dituen eta zer neurri aplikatu behar zaizkion adierazteko».

Era berean, irailaren 10eko ICT/949/2021 Aginduak, zeinak arautzen baititu merkatuei, merkataritza-hiriguneei, sedentarioa ez den merkataritzari eta merkaturatze-kanal laburrei laguntzeko laguntza-lerroaren oinarriak, 29.2.f) artikuluan, eta 2021. urterako deialdia egiten duenean, SEEPn esparruan, hau adierazten du: erakunde onuradunek, 5.f) artikuluan aurreikusitako betebeharrak betetzeaz gain, bermatu beharko dute gastuen erregulartasuna ere, eta neurriak hartu beharko dituzte ustelkeria aurreikusi, atzeman, jakinarazi eta zuzentzeko, baita interes-gatazka eta finantzaketa bikoitza prebenitzeko ere.

Administrazio Publikoa modernizatzeko eta SEEP gauzatzeko presako neurriak onartzen dituen abenduaren 30eko 36/2020 Errege Lege Dekretua onartuta, arintze- eta kontrol-neurriak hartu eta jaso ziren. Azaldutakoaren jarraipen gisa, irailaren 29ko HFP/1030/2021 Agindua onartu da, SEEPen kudeaketa-sistema eratzen duena.

Agindu horretako aurreikuspenen artean, 6. artikulua ezartzen eta garatzen duen betebeharrak nabarmentzen da, zeinaren arabera, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren otsailaren 12ko 2021/241 (EB) Erregelamenduaren 22. artikulua ezartzen dituen betebeharrak betetze aldera (SEM mekanismoa ezartzen du erregelamendu horrek), entitate orok, SEMeko funtsen onuradun den heinean, Europar Batasunaren finantza-interesak babesteari dagokionez, honako hau eduki beharko du: iruzurraren aurkako neurrien plan bat eduki beharko du, eta plan horrek aukera eman beharko dio, dagokion jardun-eremuan, bermatzeko eta deklaratzeko funtsak erabili direla aplikatu beharreko arauen arabera, bereziki iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazkak prebenitu, detektatu eta zuzentzeari dagokionez.

Beraz, dokumentu honen hasierako helburua da zenbait errefortzu-neurri adieraztea eta hedatzea, bermatzeko dutenak, Tolosako Udalaren eremuan, jasotako SEEP funtsak erabiltzen direla aplikatzekoak diren arauen arabera, bereziki, iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazkak prebenitu, detektatu eta zuzentzeari dagokionez. Hala ere, ezin da alde batera utzi Planean adierazitako printzipioak eta dokumentuan eta eranskinetan jasotako neurriak arian-arian txertatu behar direla Udalak hasitako proiektuen eguneroko kudeaketan. Beraz, kudeaketa-eredu bat da, eta oinarri ditu, alde batetik, arrazionaltasun-, antolaketa-, eraginkortasun-, efizientzia- eta kontu-emate-printzipioak, eta, bestetik, iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazken aurkako borroka eraginkorra ahalbidetuko duten neurrien antolaketa.

Bestalde, 2023rako Estatuko Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen 112. xedapen gehigarriak eta hura garatzen duen urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduak berriaz arautzen dute interes-gatazkaren arriskuaren analisi sistematikoa Suspertze, Transformazio eta Erresilientzia Plana betearazten duten prozeduretan. Erregulazio berri horren ondorioz, beharrezkoa da bere garaian onartutako iruzurraren aurkako Plana aldatzea, funtsezko bi alderditan: batetik, interes-gatazkarik ez dagoela deklaratzeko eredu berria (IGEA), kontratazio-prozeduretan esku hartzen duten guztientzat, edo planari atxikitako dirulaguntza publikoak emateko prozeduretan parte hartzen dutenentzat; eta, bestetik, 2/2023 Legean ezarritako salaketan barneko eta kanpoko kanalak sartzea (2/2023 Legea, arau-urratzei eta ustelkeriaren aurkako borrokari buruzko informazioa ematen duten pertsonen babesa arautzen duena).

Azkenik, beharrezkotzat jo da iruzurra kontrolatzeko organoaren (iruzurraren aurkako batzordearen) osaera zabaltzea, eta organo horretan sartzea udal honetako Kontratazio Azpisaileko funtzionario arduraduna eta idazkari-lanak egingo dituen funtzionarioa.

2.- Helburua

Iruzuraren aurkako Plan honen helburua da iruzurraren eta ustelkeriaren aurkako gaitan aplikatu eta bete beharreko printzipioak eta arauak ezartzea, SEM mekanismotik datozen funtsen inguruko interes-gatazkak saihesteko.

Horretarako, iruzurrezko edozein jardueratan disuasio-efektua eragingo duen kultura sustatuko da. Iruzuraren prebentzioa eta detekzioa ahalbidetuko du horrek, eta iruzurrarekin lotutako delituen ikerketa erraztuko duten prozedura ere garatuko dira, kasu horiei modu egokian eta une egokian heltzen zaiela bermatzeko.

Era berean, Plan honek argi eta garbi erakusten du Udaleko gobernu-organoak duen konpromisoa eta ematen duen babesa, planaren betetze-kultura bat bultzatzeko sustatzaile, kudeatzaile edo parte hartzaile den jarduera guztietan.

Plan honen esparruan, Udalean edo Udalarentzat zerbitzuak ematen dituzten pertsona guztiek, edozein forma edo lotura juridiko edo instituzional dutela ere, zintotasunez eta gardentasunez jokatu behar dute dagozkien eginkizunak eta egitekoak betetzean eta garatzean, eta saihestu eta jazarri egin beharko dituzte iruzurtzat, ustelkeriatzat edo interes-gatazkatzat har daitezkeen jokabideak, edozein dutela ere adierazpidea, bai sektore publikoan, bai pribatuan.

Plan hau plangintza-tresna malgua da, aldatu egin ahal izango baita iruzurraren aurkako neurrien arloko arau, jarraibide edo gida berririk badago. Era berean, Planaren asmoa da etengabe berrikustea iruzurraren aurkako borrokan planteatutako jarduera bakoitza, jarduera horiek hobetzeko.

Ildo horretan, Planaren indarraldia mugagabea da, baina urtean behin, behintzat, berrikusiko da, eta berrikusiko da, era berean, iruzur-kasurik detektatzen bada edo prozeduretan edo pertsonalean aldaketa esanguratsurik gertatzen bada.

3.- Aplikazio-eremua

3.1.- Aplikazio-eremu objektiboa:

Planeko neurriak, lehentasunez, Next Generation EU berreskuratze-tresnaren funtsetan finantzatutako jardueren gainean aplikatuko dira eta, ahal den neurrian, baita gainerako europar funtsekin finantzatutako jardueretan ere.

Neurri horien xedea izango da irregulartasun sistemikoak, interes-gatazkak, iruzurrak eta ustelkeriak prebenitzea, detektatzea, zuzentzea eta jazarzea.

3.2.- Aplikazio-eremu subjektiboa:

SEMetik datozen funtsen kudeaketan esku hartzen duten organo eta langile guztiei aplikatuko zaie:

- (i) karrerako funtzionarioak
- (ii) bitarteko funtzionarioak
- (iii) lan-kontratudun langileak, finkoak, mugagabeak edo aldi baterakoak
- (iv) behin-behineko langileak, bai eta Udaleko gobernu-organoetako kideak ere.

Halaber, erakunde, organismo eta erakunde publiko edo pribatu guztiak, hornitzaileak, kontratistak, azpikontratatistak edo laguntzaileak (aurrerantzean, hirugarrenak) politika honi atxiki beharko zaizkio, Tolosako Udalarekin edozein motatako harremanak hasi eta eduki ahal izateko.

4. Araudi aplikagarria.

Iruzuraren aurkako Plana egiteko eta funts hauen kudeaketarako, kasu bakoitzeko deialdietako zehaztapenez eta laguntzen oinarri arautzaileez gain, berariaz aplikatu beharreko araudi hau hartuko da kontuan:

4.1. Europako araudia

- Xedapen erkideei buruzko 1303/2013 Erregelamendua (EB), Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2013ko abenduaren 17koa, 2018/1046 Erregelamenduak (EB, Euratom) aldatua.
- 2016/679 (EB) Erregelamendua, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluarena, 2016ko apirilaren 27koa, datu pertsonalen tratamenduari dagokionez pertsona fisikoen babesari eta datu horien zirkulazio askeari buruzko arauak ezartzen dituen eta 95/46/EE Zuzentaraua (Datuak Babesteko Erregelamendu Orokorra) indargabetzen duena.
- 2017/1371 (EB) Zuzentaraua, Batasunaren finantza-interesei eragiten dien iruzurraren aurka zuzenbide penalaren bidez borrokatzeari buruzkoa.
- Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2018ko uztailaren 18ko EBko Finantza Erregelamendua (2018/1046).
- Halaber, iruzurraren eta ustelkeriaren prebentzioari eta zuzenketari, interes-gatazkaren prebentzioari eta finantzaketa bikoitzari buruzko araudia aplikatuko da, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2018ko uztailaren 18ko 2018/1046 (EB, Euratom) Erregelamenduan, Batasunaren aurrekontu orokorrari aplikatu beharreko finantza-arauei buruzkoan, xedatutakoaren arabera. Erregelamendu horren bidez, 1296/2013 (EB), 1301/2013 (EB), 1303/2013 (EB), 1304/2013 (EB), 1309/2013 (EB), 1316/2013 (EB), 223/2014 (EB) eta 283/2014

(EB) Erregelamenduak eta 541/2014/EB Erabakia aldatzen dira, eta 966/2012 (EB, Euratom) Erregelamendua indargabetzen da.

- Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2020/852 (EB) Erregelamendua, 2020ko ekainaren 18koa, inbertsio iraunkorrak errazteko esparru bat ezartzeari buruzkoa eta 2019/2088 Erregelamendua aldatzen duena.
- 2020/2094 (EB) Erregelamendua, Kontseiluarena, 2020ko abenduaren 14koa, COVID-19aren krisiaren ondoren suspertzen laguntzeko Europar Batasuna Suspertzeko Tresna bat ezartzen duena.
- 2021/241 (EB) Erregelamendua, Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2021eko otsailaren 12koa, Berreskuratze eta Erresilientzia Mekanismoa (MRR) ezartzen duena.
- Xedapen komunei buruzko Erregelamendua (EB Erregelamendua) Europako Parlamentuarena eta Kontseilu Europarrarena (1060/2021 zk.), 2021eko ekainaren 24koa.
- Agintari nazional eta europar eskudunek horretarako eman ditzaketen jarraibideak ere nahitaez bete beharko dira.

4.2. Estatuko araudia

- 53/1984 Legea, abenduaren 26koa, Herri Administrazioen zerbitzuko langileen bateraezintasunei buruzkoa, eta, bereziki, 3. artikulua (jarduera publikoak), eta 11. eta 12. artikulua (jarduera pribatuak).
- Dirulaguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Lege Orokorra eta hura garatzeko Erregelamendua, uztailaren 21eko 887/2006 Errege Dekretuaren bidez onartua, abenduaren 30eko 36/2020 Errege Lege Dekretuan bereziki aurreikusitakoarekin bateragarria den guztian aplikatuko dira.
- 3/2015 Legea, martxoaren 30ekoa, Estatuko Administrazio Orokorreko goikarguan aritzea arautzen duena (11. artikulua, interes-gatazken definizioari dagokionez; 12. artikulua, interes-gatazkek goiz detektatzeko alerta-sistemari dagokionez).
- 40/2015 Legea, Sektore Publikoaren Araubide Juridikoari buruzkoa (SPAJ)
- 5/2015 Legegintzako Errege Dekretua, urriaren 30ekoa, Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren Legearen testu bat egina onartzen duena.
- 9/2017 Legea, azaroaren 8koa, Sektore Publikoko Kontratuei buruzkoa (SPKL).
- 3/2018 Lege Organikoa, abenduaren 5ekoa, datu pertsonalak babesteari eta eskubide digitalak bermatzeari buruzkoa.
- Espainiako Berreskuratze-, Eraldaketa- eta Erresilientzia-planerako ezartzen den kudeaketari, jarraipenari eta kontrolari aplikatu beharreko araudia, bereziki, Administrazio Publikoa modernizatzeko eta Berreskuratze-, Eraldaketa- eta Erresilientzia-plana betearazteko premiazko neurriak onartzen dituen

abenduaren 30eko 36/2020 Errege Lege Dekretua.

- Ministro Kontseiluaren 2021eko apirilaren 27ko Erabakia, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana onartzen duena, eta Kontseiluaren Betearazpen Erabakia, Espainiako Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren ebaluazioa onartzeari buruzkoa.
- HFP/1030/2021 Agindua, irailaren 29koa, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren kudeaketa-sistema taxutzen duena.
- HFP/1031/2021 Agindua, irailaren 29koa, Estatuko, Autonomia Erkidegoko eta Tokiko Sektore Publikoko Erakundeek eman beharreko informazioaren prozedura eta formatua ezartzen dituen, Berreskurapen, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren osagaien neurrien mugari eta helburuen betetze-mailaren jarraipena egiteko eta aurrekontuak eta kontabilitatea gauzatzeko.
- HFP/55/2023 Agindua, urtarrilaren 24koa, Berreskurapen, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana gauzaten duten prozeduretan interes-gatazkaren arriskuaren azterketa sistematikoari buruzkoa.
- 2/2026 Legea, otsailaren 20koa, arau-hausteei eta ustelkeriaren aurkako borrokari buruzko informazioa ematen duten pertsonak babesteari buruzkoa.
- 2023rako Estatuaren Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen 112. xedapen gehigarria, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana gauzaten duten administrazio-prozeduretan interes-gatazkaren arriskua sistematikoki aztertzeari buruzkoa.
- Agintari nazional eskudunek horretarako eman ditzaketen jarraibideak ere nahitaez bete beharko dira.

4.3. Udaleko araudia

- Kontuan hartu beharko dira Tolosako Udalak SEEPekin finantzatutako proiektuak gauzatzeko izan ditzakeen kudeaketa-tresnak, edo Estatuko Kontratazio Publikoaren Aholku Batzordeak 2021eko abenduaren 23an SEEPtik datozen funtsekin finantzatuko diren kontratuen espedienteetan eta agiri gidarrietan sartu beharreko alderdiei buruz emandako gomendioen ondoren gehitu edo berrikus daitezkeen kontratazio-agiri tipok.

5. Edukia.

1030/2021 Ministro-Aginduaren 6. artikuluko 4. eta 5. apartatuetan ezarritakoa betetzen saiatu gara:

- Iruzur-arriskua ebaluatzeko beharrezko neurriak arautzea, Interes-Gatazkarik Ezaren Adierazpena (IGEA) betetzea, eta interes-gatazkei aurre egiteko prozedura bat ezartzea.
- Iruzuraren aurkako neurriak egituratzea, proportzionalki eta iruzurraren aurkako zikloa deritzonaren funtsezko lau elementuen inguruan: prebentzioa, detekzioa, zuzenketa eta jazarpena.

- ESSP plana gauzatzeko funtsezko prozesuetan ebaluatzea iruzur-arriskua izateko probabilitatea, arriskua eta haren inpaktua eta aldi behin berrikustea, iruzur-arriskuaren arabera, eta, beti, iruzur-kasuren bat detektatu denean edo prozeduretan edo pertsonalean aldaketa esanguratsuak gertatu direnean.
- Prebentzio-neurri egokiak eta proportziozkoak definitzea, egoera zehaztutara egokituta, iruzurra izateko hondar-arriskua maila onargarri batera murrizteko.
- Alerta-seinaleekin bat datozen detekzio-neurriak aurreikustea eta horiek eraginkortasunez aplikatzeko prozedura zehaztea.
- Iruzur-kasu susmagarri bat detektatzen denean, neurri zuzentzaile egokiak definitzea, iruzur-zantzuak jakinarazteko mekanismo argiak jarrita.
- Prozesu egokiak ezartzea, iruzur-kasu susmagarrien jarraipena egiteko eta iruzurrez gastatutako EBko funtsak berreskuratzeko.
- Jarraipen-prozedurak definitzea iruzur benetakoarekin edo potentzialarekin lotutako prozesuak eta kontrolak berrikusteko, iruzur-arriskuaren ebaluazioaren berrikuspenera transmititzen direnak.
- Zehazki, interes-gatazken egoerak prebenitzeko eta zuzentzeko prozedurak definitzea, EBko Finantza Erregelamenduaren 61. artikulua 1. eta 2. apartatuetan ezarritakoaren arabera. Bereziki, nahitaez IGEA bat (Interes-Gatazkarik Ezaren Adierazpena) sinatu beharko dute SEEP betearazteko prozeduretan parte hartzen dutenek, hierarkian gorago dagoenari edozein interes-gatazka dagoela jakinarazi beharko diote, eta hark kasu bakoitzean dagokion erabakia hartu beharko du.

Plan hau 90 egun balioduneko epean onartu behar da, SEEP plana gauzatzen parte hartu dela jakiten denetik kontatzen hasita. Tolosako Udalaren kasuan, epe hori 2022ko abenduaren 20an (liburutegi bakoitzaren funtsak hornitzeko edo/eta berritzeko laguntza) hasi zen, Udalak plan horretan parte hartzeko tresna juridikoa formalizatu zen egunean.

6. Tolosako Udalaren adierazpena.

Tolosako Udalak, bere eskumenen esparruan, konpromisoa hartu du iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazkaren aurkako politika indartzeko bere eginkizunen garapenean. Horretarako, arau juridiko, etiko eta moralak betetzeko estandar zorrotzak dituen tresna egokia ezarri nahi du, eta, era berean, estandar horiek integritatearen, objektibotasunaren eta zintzotasunaren printzipioei atxiki nahi dizkie. Halaber toki-erakunde honek apustua egin nahi du iruzurraren eta ustelkeriaren aurkako kultura bat garatu eta areagotzeko, Udalarekin harremanetan dauden edo harekin parte hartzen duten eragile guztiek ere antzemateko moduan.

Tolosako Udalak kultura etiko bat sustatu nahi du erakundearen barruan, iruzurrezko jokabideak edo jarduerak sortzeko biderik ez emateko, eta jokabide horiek prebenitzen eta antzematen laguntzeko.

Iruzurraren aurkako Plan hau Udalaren osoko bilkuran onartuko da: udal organoen eskumeneko gastuei, kontratazioei eta dirulaguntzei eragiten die; gastuak onartzeko espedienteen legezkotasuna, segurtasuna eta gardentasuna babesten ditu; halaber, iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazkak kontrolatzeko organoa izendatzeko eta funtzio eta kontrol sistema berriak esleitzeko erabiliko da

Izan ere, Europako Batasunaren Tratatuaren 274. artikulua araberan, Europako Batzordeak bere erantzukizunpean gauzatu behar du aurrekontua, finantza-kudeaketa onaren printzipioaren arabera.

Gainera, estatu kideek Batzordearekin lankidetzan jardun behar dute, baimendutako kredituak finantza-kudeaketa onaren printzipioaren arabera erabiltzen direla bermatzeko.

Era berean, Europako Erkidegoen aurrekontu orokorrari aplikatu dakioken finantza-erregelamendua onartzen duen Kontseiluaren 1605/2002 (EE, Euratom) Erregelamendua 53. artikulua 2. paragrafoari jarraituz, estatu kideek erantzukizuna dute kudeaketa partekatua eremuan irregulartasunak eta iruzurrak prebenitu eta horiei aurre egiteko. Irregulartasuna nahita egin den (iruzurra) edo ez, gastu horiek Europako aurrekontuaren baterako finantzaketatik kanpo utzi behar dira.

Plan hau Udalaren egoitza elektronikoan eta gardentasun atarian argitaratuko da.

Barne-kontrol sistema bat ezarri nahi da, iruzurrezko edozein jardura prebenitzeko eta, ahal den neurrian, detektatzeko eta, hala badagokio, horren ondorioak zuzentzeko. Horretarako, osotasun-, inpartzialtasun- eta zintzotasun-printzipioak hartu nahi dira kontuan bere eginkizunak betetzean.

Ondorioz, Tolosako Udalak Iruzurraren aurkako Neurrien Plana onartzeko konpromiso instituzionala hartu du, HFP/1030/2021 Aginduaren 6.5 artikulua xedatutako nahitazko edukia eta epeak kontuan harturik.

Zehazki, honako jardura hauek egiteko konpromisoa hartzen du, besteak beste, epe horren barruan:

1. Arriskuen analisia eta ebaluazioa.
2. Kode etiko bat idaztea.
3. Kanal Etikoaren Protokoloa idaztea.
4. Interes-gatazkak prebenitzeko politika idaztea.
5. Oparien, otorduen eta joan-etorrien politika idaztea.
6. Prestakuntza eta kontzientzia iruzurraren prebentzioaren arloan.
7. Iruzurra kontrolatzeko organoa izendatzea.

Tolosako Udalak, jakinarazpenetarako barne-kanalen bidez, antzeman daitezkeen irregulartasunak edo iruzurraren eta ustelkeriaren susmoak salatuko ditu, eta iruzurraren aurkako koordinazio-erakunde eta zerbitzuekin elkarlanean arituko da une oro.

Bereziki, konfidentzialtasun-printzipioa errespetatuz, Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionalarekin lankidetzan arituko da. Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionala da Iruzuraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoarekin (IBEB, OLAF ingelesez) elkarlanean iruzurraren aurka Europar Batasunaren finantza-interesak babesteko ekintzak antolatzeaz arduratzen den organoa.

Estatuko Administrazioaren Kontu-hartzailatza Nagusiaren barruan dago, eta, Dirulaguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Lege Orokorraren 25. xedapen gehigarriaren arabera, honako eginkizun hauek dagozkie:

- A. Estrategia nazionalen sorrera eta abiaraztea zuzentzea eta Europar Batasunaren interes finantzarioak babesteko beharrezkoak diren lege- eta administrazio-aldaketak bultzatzea.
- B. Sistema nazionalak Europar Batasuneko funtsen kudeaketarako izan ditzaketen gabeziak identifikatzea.
- C. Erakunde nazionalen eta IBEBren artean irregulartasunei eta iruzur-susmoei buruzko koordinazio- eta informazio-bideak ezartzea.
- D. Iruzuraren aurkako prebentzio eta borrokarako prestakuntza sustatzea

7. Iruzur arriskuen ebaluazioa

Tolosako Udalaren nahitaezko jarduera da irailaren 29ko HFP/1030/2021 Agindua-ren 6.5.c) artikuluan xedatutakoari jarraituz.

Udalak konpromisoa hartzen du edozein arrisku penal zein eremutan gauza daitekeen identifikatzeko eta, zehazki, iruzurrarekin, ustelkeriarekin eta interes-gatazkarekin lotutako arriskuak identifikatzeko.

Udalak kudeatzen dituen arriskuak bere jarduerari dagozkionak dira, eta haien kudeaketa erabakiak hartzeko prozesuetan txertatzen da, bai gobernu organoen eremuan, bai eguneroko jardueren eta zerbitzuen kudeaketan, bai herritarren aurrean, urteko aurrekontu prozesuen eta definizio estrategikoko urte anitzeko prozesuen bitartez.

Udalak iruzur-arriskuaren, inpaktuaren eta probabilitatearen ebaluazioa egingo du, eta aldiari behin, bi urtean behin edo urtean behin, berrikusiko du, iruzur arriskuaren arabera,

eta, betiere, iruzur kasuren bat detektatu denean, dela Udalean bertan, dela beste udal batzuetan izandako iruzur kasuen berri izan duenean, Udal honetan ere gerta daitezkeelako. Edo araudian, prozeduretan edo kudeatzaileetan aldaketa nabarmenak geratzen direnean. Ebaluazio prozesu horretan iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazken arriskuak identifikatu, aztertu eta baloratuko dira, honako helburu hauekin:

- Udalak zentzuz aurrea har diezaiokeen iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazkaren arriskua identifikatzea.
- Arrisku horiekin lotutako arau-hausteen edo delituen irismena, eragina eta probabilitatea aztertzea.
- Identifikatutako arriskuak aztertzea.
- Identifikatutako arriskuak baloratzea.
- Baloratzea ea egokiak diren dauden kontrolen diseinua eta eraginkortasuna.

Udalak bere arriskuak aztertuko ditu, arlo horretako kudeaketa maila bakoitzean dauden erantzukizunak ezagutu ahal izateko, dauden prozeduren arabera. Ebaluazio hori, hainbat iturritan (formalak eta informalak) oinarrituta, Europako jardunbide egokienei jarraituz egingo da. Horretarako, ezarritako prozeduren eta kontrolen eraginkortasuna egiaztatuko da eta dauden bide guztiak erabiliko dira desadostasunak edo arau-haustek hautemateko.

Arrisku horiek identifikatu ondoren, zehaztuko dira haiek gauzatzeko egon daitezkeen benetako edo balizko arrazoiak, arrisku bakoitzerako eragin eremuak eta haien ondorioak, bai eta zein egoeratan ager litezkeen ere.

Era berean, Udalak arriskuak prebenitzeko eta kontrolatzeko urteko plana onartuko du, eta identifikatu dituen arriskuen tratamendua definituko du. Horretarako, argi eta garbi, honako hauek zehaztuko ditu: (i) zein den definitutako arriskuarekiko esposizio muga, (ii) zein diren arriskua sortzen duten eragileak eta arrisku hori gertatzeko arrazoiak eta ondorioak, eta (iii) arrisku horiek prebenitzeko, detektatzeko, babesteko edo transferitzeko behar diren neurriak eta kontrolak.

Iruzur arriskuaren ebaluazio hori aldiaren behin, bi urtean behin edo urtean behin berrikusiko da, iruzur arriskuaren arabera, eta, betiere, iruzur kasuren bat detektatu denean edo prozeduretan edo pertsonalean aldaketa nabarmenak izan direnean.

Xede horietarako, irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduaren 6.2 artikuluko bigarren paragrafoan aurreikusitakoa betez, Tolosako Udalak kontrol- eta ebaluazio-tresna hauek ezarriko ditu :

a) Interes-gatazken, iruzurraren prebentzioaren eta gutxieneko estandarrari buruzko ustelkeriaren testa (irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduaren II.B.5

eranskina), zikloko lau arloetako funtsezko alderdiak sartzeko erreferentzia gisa balio izan duena.

«Iruzurra kontrolatzeko organoa»k iruzur-arriskuaren hasierako ebaluazioa egiteko ardura du. Ebaluazioa urtero errepikatuko da; hala ere, maiztasun handiagoz eskatu ahal izango da, hala gomendatzen duten egoeretan, hala nola araudi- edo antolaketa-aldaketak, inguruabar berritzaileak agertzea edo iruzurraren aurrean ahulguneak detektatzea.

Plan honekin batera doa, **II. eranskin** gisa, iruzurraren, ustelkeriaren eta interes-gatazkaren prebentziarako galdetegia, Udalak beteko duena, SEEP plana kudeatzeko sistema eratzen duen irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduan xedatutakoa betetzeko.

b) Iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazka prebenitzeko, hautemateko eta zuzentzeko neurriei buruzko **erreferentzia edo gida** (1030/2021 Aginduaren III.C eranskina). Plan honen 6. puntuan (hurrengo puntuan) jasotzen da nagusiki.

Bigarrenik, **arrisku-matrize bat erabili behar da**, iruzurra prebenitzeko tresna gisa eta egon daitezkeen ahuleziak eta mehatxuak detektatzeko bitarteko gisa balio duena. Bertan, balizko arriskuak iruzur-agertoki potentzial gisa jasotzen dira, eta haien inpaktuaren eta probabilitatearen arabera baloratzen dira, mailaren arabera kategorizatuz (txikia, ertaina edo handia). Horrez gain, identifikatutako iruzur-arrisku bakoitzari inplementatu beharreko ekintzak zehazten dira.

Arriskuen matrize gisa, autoebaluazio-tresna (check list) erabili da. Bertan, kontratazio publikoaren, langileriaren gastuen, dirulaguntzen eta diru-sarreraren arloko arrisku ohikoenak jasotzen dira (**III. eranskina**). Udal Kontuhartzaileak urteko finantza-kontrolaren plana egiteko ere tresna erabilgarria da.

8.- Iruzurraren aurkako neurriak

Tolosako Udalak, iruzur-arriskuaren autoebaluazioa egin ondoren, iruzurraren aurkako borrokaren zikloaren funtsezko lau elementuen inguruan egituratutako hainbat neurri eta prozedura artikulatuko ditu: prebentzioa, detekzioa, zuzenketa eta jazarpena.

8.1. Prebentzio-neurriak

A. Adierazpen instituzionala.

Beharrezkotzat jotzen da erakundeak iruzurraren aurka duen jarrera ahalik eta gehien adieraztea eta zabaltzea. Horretarako, Tolosako Udalak iruzurraren aurkako adierazpen instituzionala sinatzen du, osotasun, objektibotasun, kontu-emate eta zintzotasun balioetan oinarrituta, eta Plan honen parte da. Kanpaina hori ahalik eta

gehien zabalduko da barneko eta kanpoko hainbat kanalen bidez (Tolosako Udalaren egoitza elektronikoan).

B. Enplegatu publikoen eta hautetsien jokabide-kode etikoa.

Tolosako Udalak jokabide-kodea eta printzipio etikoak sinatuko ditu, eta enplegatu publiko eta hautetsi guztiek bete beharko dituzte. Kode horrek iruzurra eragin dezaketen zirkunstantzien aurrean espero den jokabidea ezartzen du, eta haren printzipioak jokabide-konpromiso hauetan oinarritzen dira:

- Aplikatu beharreko legeria zorrotz betetzea.
- Baliabide publikoen erabilera egokia bermatzea
- Osotasunez, profesionaltasunez eta zintzotasunez kudeatzea.
- Informazioaren gardentasuna eta erabilera egokia bermatzea.
- Onuradunei tratu inpartziala eta ez-diskriminatzailea ematea.
- Funtsen kudeaketan Udalaren ospea edo izen ona babestea.

Enplegatu publiko eta hautetsien jokabide-kodea **VII. eranskinean** dago jasota.

Etika- eta jokabide-kode hori egoitza elektronikoan argitaratuko da, denek jakin dezaten eta hedapen handiagoa izan dezan.

C. Interes-gatazkarik ez dagoela adieraztea.

EEMBren kontura finantzatutako dirulaguntzak emateko eta kontratatzekeo prozeduretan parte hartzen duten guztiek interes-gatazkarik ez dutela adierazten duen adierazpena bete behar dute.

Kide anitzeko organoen kasuan, adierazpen hori dagokion bileraren hasieran egin dezakete bileran parte hartzen duten guztiek, eta Aktan jaso beharko da.

Era berean, IGEA (Interes-Gatazkarik Ezaren Adierazpena) betetzeko betebeharra ezartzen da, laguntza emateko baldintzen barruan interes-gatazka potentziala duten jarduerak egin behar dituzten onuradunek aurkeztu beharreko baldintza gisa. IGEAren eredia **IV eranskinean** dago.

D. Barne-kontrolako sistema edukitzea

Tolosako Udalak barne kontrolerako sistema bat du, arriskuen azterketan oinarritua.

Barne-kontrol hori Udalaren Kontuhartzailtzak egiten du, Gipuzkoako Lurralde Historikoko Toki Erakundearen Aurrekontuei buruzko abenduaren 19ko 21/2003 Foru Arauan xedatutakoaren arabera, 32/2018 Foru Dekretua, abenduaren 27koa,

Gipuzkoako Lurralde Historikoko Tokiko Sektore Publikoko entitateen barne kontrolaren araubide juridikoa erregulatzen duena eta Gipuzkoako toki entitateen kontabilitatearen arau esparrua ezartzen duena abenduaren 31n. 15eko 86/2015 Foru Dekretua aldatzen duena, gaikuntza nazionala duten Toki Administrazioen funtzionarioen araubide juridikoa arautzen duen martxoaren 16ko 128/2018 Errege Dekretuan, Tolosako Udalbatzaren osoko bilkurak onartu duen barne-kontrolerako araudian, aplikatzekoa den gainerako legerian eta Udalaren aurrekontua betearazteko arauan.

Izan ere, kontu-hartzailearen eginkizuna da eskubideak edo gastuak onartzea dakarten egintzak kontrolatzea, edozein kalifikazio dutela ere, bai eta horien ondoriozko sarrerak eta ordainketak ere, eta, oro har, funts publikoen inbertsioa edo aplikazioa, oinarrizko baldintzen fiskalizazio mugatuko erregimenean, gastuen kasuan; diru-sarreraren kasuan, aurrekontu exekuzio arauan ezartzen den bezala.

Ondoren, fiskalizazio hori eragin zuten egintza, dokumentu edo espedienteen lagin adierazgarri baten gaineko fiskalizazio osoa egiten da, urtero, laginketa- edo auditoretza-teknikak aplikatuz, kasu bakoitzean aplikatzekoak diren xedapenekin bat datozela egiaztatzeko eta kudeaketan legezketasuna zenbateraino betetzen den zehazteko.

Finantza-kontrola, etengabeko kontrolaren eta auditoria publikoaren bidez gauzatzen dena, zerbitzuen funtzionamendua egiaztatzeko alderdi ekonomiko-finantzariorri dagokionez, honela egiten da: Finantza-kontrol iraunkorra erakunde honen Finantza Kontrolerako Urteko Planean identifikatutako irismen eta jarduketan bidez gauzatzen da.

Nolanahi ere, aplikatzekoa izango da Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legean aurreikusitakoa. Lege horren bidez, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014ko otsailaren 26ko 2014/23/EB eta 2014/24/EB zuzentarauen transposizioa egiten da Estatuko ordenamendu juridikora; aplikatzekoa da, era berean, 36/2020 Errege lege-dekretua, abenduaren 30ekoa, administrazio publikoa modernizatzeke eta berreskurapen-, eraldaketa- eta erresilientzia-plana betearazteko premiazko neurriak onartzen dituen ere.

Era berean, Dirulaguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Legean xedatutakoa eta hori garatzen duen erregelamendua aplikatuko dira.

Udalak, SEEP plana gauzatzen parte hartzen duen erakundea den aldetik, prozedurak aplikatuko ditu, Estatuaren Laguntzei eta Lehia Askeari buruzko araudia uneoro erabat errespetatzen dela ziurtatzeko, bai eta finantzaketa bikoitzik ez dagoela bermatzeko ere.

Horretarako, autoebaluazio bat egingo du, Estatuko laguntzen erregimenarekiko bateragarritasunari eta finantzaketa bikoitzaren prebentzioari buruz.

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Itunaren (EBFI) 107. Artikuluaren arabera, Estatu-laguntzat hartzen da estatuak edo estatu-funtzen bidez edozein modutan emandako edozein laguntza, baldin eta enpresa edo ekoizpen jakin batzuei mesede eginez lehia faltsutzen badute edo faltsutzeko mehatxua egiten badute.

Bestalde, EBFIren 101. eta 102. artikuluek debekatu egiten dute operadore ekonomiko batek lehia askea faltsutzen edo murrizten duen edozein jokabide aldeaniztun edo aldebakarrekoa izatea.

Udalak printzipio horiek errespetatu beharko ditu uneoro, EBFI, Lehia Defendatzeko Legean eta aplikatu beharreko gainerako araudian ezarritakoaren arabera.

E) Prestakuntza eta sentsibilizazioa

Prestakuntza eta informazioa da plana garatzeko oinarria. Behar-beharrezkoa da langile guztiak, hierarkia- eta antolaketa-maila guztietan, iruzurraren eta ustelkeriaren aurkako borrokan giltzarri gisa identifikatzea. Horretarako, berriazko prestakuntza-planak ezarriko dira.

«Iruzurraren aurkako organoa»k prestakuntza teoriko eta praktikoko hainbat aukera proposatuko ditu, bereziki arrisku bereziko sektoreentzat.

Era berean, aldi-aldi sentsibilizazio-ekintzak abiaraztea proposatzen da, hala nola jardunaldiak, komunikazioak eta tailerrak, besteak beste.

F) Kotsulten eta salaketen kanala

Iruzurrezko ekintzak edo ekintza ustelak gertatu direla uste izateko arrazoizko oinarria duen pertsona orok berehala eman behar du ekintza susmagariaren berri. Lehenbailehen eman behar da gorabehera ororen berri.

Plan hau ez betetzea edo urratzea eragin dezaketen ekintza edo egitate guztien berri eman beharko dute hartzaileek, ekintza edo egitate horien jakinaren gainean badaude edo susmoa badute.

Era berean, hartzaileek Plana osatzen duten arauak eta printzipioak buruzko kotsultak bidali ahal izango dituzte Kanal Etikoaren bidez, arau eta printzipio horien irismenari, xedapenen interpretazioari edo kasu jakin batean aplikatzeari buruzko zalantzak barne, izaera zehatzik gabe.

Salaketak eta kotsultak horretarako prestatutako kanalaren bidez igorri beharko dira.

Jokabide txarraren, iruzurraren, ustelkeriaren edo beste edozein bortxaketa etikoren susmoak modu konfidentzial eta babestuan jakinarazteko aukera bermatuko du Udalak. Horretarako, Udalak konpromisoa hartzen du Kanal Etiko bat ezartzeko, eta horretarako, errespetatu egin beharko du hemen aurreikusitakoa: Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2019ko urriaren 23ko 2019/1937 (EB) Zuzentaraua, Batasuneko Zuzenbidean jasotako arau-hausteei buruzko informazioa ematen duten pertsonak babesteari buruzkoa.

Gainera, Kanal Etiko hori Lege baten edukia betetzeko egokitze-prozesuan dago; hain zuzen, 2023ko otsailaren 20ko 2/2023 Legearen edukia, arau-hausteei eta ustelkeriaren aurkako borrokari buruzko informazioa ematen duten pertsonak babesteari buruzkoarena. Izan ere, 2023ko uztailaren 24an, 2023/1832 Alkatetza Dekretu bidez ebatzi zen onartzea salaketa anonimoko barne-kanalak gaitzeko sistema informatikoa kontratatzeko espedientera (Gipuzkoako Foru Aldundiak irekitakoa) atxikitzea.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoa arduratuko da salaketak izapidetzeaz eta kontsultak egiteaz, etika-bidearen protokoloaren arabera.

Herritarrek zein enplegatu publikoek, barne-komunikazioko sistemaren ahuleziengatik, erantzun faltagatik edo eraginkortasunik ezagatik, Europako funtsei eragiten dieten iruzur-zantzuen berri izanez gero, Iruzurraren aurkako Koordinaziorako Zerbitzu Nazionalari —SNCA— jakinarazi ahal izango dizkiote zantzu horiek edo ustez iruzurrezkoak diren gertakariak, kanpoko salaketa-kanalaren bidez (*infraude*), baloratzeko eta Iruzurraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoari behin-behinean jakinarazteko.

Hala, jardun susmagarrien edota irregulartasunen jakinarazpenak SNCAk horretarako prestatutako kanalaren bidez egin ahal izango dira, helbide elektronikoa honetan: <https://www.igae.pap.hacienda.gob.es/sitios/igae/es-ES/snca/Paginas/ComunicacionSNCA.aspx>

Salaketa faltsuak egiten badira, edo iruzurrezko jardueren edo jarduera ustelen susmoak ezarritako prozeduren arabera behar bezala salatzen ez badira, diziplina-neurriak edo bestelakoak hartuko dira, kasu bakoitzean dagokionaren arabera, salaketa egin duen pertsona eta Udalarekin duen harremana kontuan hartuta.

Ez dira onartuko errepresaliak eta ustezko iruzurrezko jarduerak edo jarduera ustelak salatzeagatik ezarritako zigorrak, eta edozein salatzailek Udalaren laguntza eta babesa jasotzeko eskubidea izango du, errepresalia oro saihesteko.

8.2. Iruzurra detektatzeko neurriak

Udalak kasu bakoitzean egokitzen jotzen dituen neurriak hartuko ditu iruzurraren, ustelkeriaren edo interes gatazkaren edozein zantzu, alerta edo susmo goiz **detektatzeko** bere jardueren garapenean eta, bereziki, proiektuen esparruan hirugarrenekin dituen harremanetan. Horretarako, iruzur kasuak kontrolatzeko eta detektatzeko sistema eta prozedura egokiak izango ditu.

Udalaren izenean eta haren onurarako jarduten duten edo jardun dezaketen edo bitartekari lanak egin ditzaketen hirugarren alderdiei edo, edozein modutan ere, harekin zerikusia dutenei, behar bezalako arreta prozedurak aplikatu beharko zaizkie kasuan kasuko gorabeheren arabera eta, hartara, gutxitu egingo dira hirugarren horien jarduera desegokiak edo legez kontrakoak eragin ditzaketen arriskuak.

Nolanahi ere, Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legean aurreikusitakoa aplikatuko da. Lege horren bidez txertatzen dira Espainiako ordenamendu juridikoan Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014/23/EB eta 2014/24/EB zuzentarauak, 2014ko otsailaren 26koak. Era berean, Dirulaguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Legean xedatutakoa aplikatuko da.

A). IGEAtik at, (Interes Gatazkarik Ezaren Adierazpena) beste iturri batzuetatik datorren informazioarekin egiaztatzea.

Iruzurra hauteman eta prebenitzeko xedearekin, Tolosako Udaleko langileek **VIII. eranskinean** zehaztutako arrisku adierazleak kontuan izateaz gain, Diru Laguntzen Estatuko Datu Basea (BDNS) erabiltzen dute onuradunak, kontratistak eta azpikontratistak dirulaguntzen arauak hausteagatik zigortuak izan ez direla frogatzeko.

Gainera, udaleko langileek arriskuak puntuatzeko tresnak erabil ditzakete (esaterako, ARACHNE) kudeaketa egiaztatzerakoan arriskua ebaluatzeko, eta modu eraginkorrean hautemateko arrisku handiena duten proiektuak, kontratuak, kontratistak eta pertsona onuradunak. Halaber, datuen prospekziarako beste edozein tresna ere erabil dezakete (“data mining”).

Datuen babeserako araudia erabat errespetatuz, Tolosako Udala lankidetzan aritzen da sektoreko beste organismo publiko eta/edo pribatuekin, arrisku handiko balizko egoerak hauteman ahal izateko, baita onuradunei Berreskurapen eta Erresilientziarako Mekanismoen funtsen esleipenaren aurretik ere.

B). Interes-gatazka sortzeko arriskuaren azterketa sistematikoa (MINERVA)

Suspertze, Eraldatze eta Erresilientzia Plana exekutatzen duten prozeduretan interes-gatazka sortzeko arriskuaren analisi sistematikoari buruzko urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduan xedatzen denaren arabera, MINERVA izeneko “data-mining” edo etorkizunean hura ordezkatzeko duen beste edozein “data-mining” tresna informatikoa

erabiliko da 2023ko urtarrilaren 26tik aurrera egindako deialdietan. Aipatutako tresnak Espainiako Zerga Administrazioako Estatu Agentzian du egoitza.

Neurri horrek prebentzioa du helburu. Izan ere, interes-gatazkaren azterketa kontratuak esleitzeko edo dirulaguntzak emateko prozeduretan parte hartzen duten enplegatuei egingo zaie, BEEPren edozein jardueraren esparruan, balizko interes-gatazkak eta iruzurrak murrizteko.

Hala, baldin eta hautematen bada aipatutako prozeduretako batean SEEP exekutatzeko parte hartzen duen erakundeko langile batek interes-gatazkaren arriskua izan dezakeela dirulaguntza bat eskatzen duten edo kontratu baten lizitzaile diren enpresetako batekin, abstenitu egin beharko du, abenduaren 23ko 31/2022 Legean eta urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduan adierazitako terminoetan.

Aipatutako Aginduaren 4. artikuluari dagokionez, eragiketaren arduradunei dagokie interes-gatazkaren arriskua ex ante aztertzeko prozedura hastea, BEEPa exekutatzeko duen prozedura bakoitzean (dirulaguntzak) eskaintzak edo eskabideak baloratu aurretik. Horretarako, azterketa hori egiteko behar diren datuak sartu beharko dira. Eragiketaren erantzuleztat jotzen da kontratazio organoa edo dirulaguntza emateko eskumena duen organoa. Aurreko eginkizun horiek betetzen dituzten kide anitzeko organoen kasuan, Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 19. Artikuluak arautuko du haien ordezkaritza. Estatuko kontratazio-sistema zentralizatuan, esparru-akordio batean oinarritutako kontratuen edo eskuratze-sistema dinamiko bateko kontratu espezifikoaren kontratazio-organoa Kontratazio Batzorde Zentralizatua denean, eragiketaren arduraduna izango da kontratuaren erakunde hartzailearen esleipen-proposamena egiteko eskuduna.

Datuak gurutzatu ondoren, MINERVAk interes-gatazkaren arriskuaren azterketaren emaitza emango dio eragiketaren arduradunari. Azterketatik ondorioztatzen bada interes-gatazka bat dagoela agerian jartzen duten inguruabarrak daudela, edo daturik ez badago, urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduan ezarritako prozedurari jarraituko zaio.

C). Ikur gorriak.

Ziurtatu behar da kontrol-prozedurek arreta iruzurraren arrisku-puntu nagusietan eta horien mugari edo markatzaileetan jartzen dutela. Kontrol hori izate hutsak iruzurrak egiteko disuasio-elementu gisa balio du.

Iruzur-zantzuak bilatzeko ildo horretan, Europako Batzordeak arrisku-zeinuen edo markatzaileen katalogo bat egin du, «Ikur gorriak» izenekoa. Katalogo hori **VIII. eranskinean** dago jasota, eta udaletxean erabili ahal izango da. Iruzurrezko jarduera **baten zantzuak ematen ari direla** ohartarazteko adierazleak dira. Halaber, **IX. eranskinean** jasotzen dira proposatutako kontrolak.

Horretarako, gehien erabiltzen diren bandera gorrien zerrenda egin da, ez sakona, iruzurrezkoak izan daitezkeen jardueren tipologiaren arabera sailkatuta. Horretarako, eranskinean jasotakoak bandera gorritzat hartzea baloratuko da, beste dokumentu batzuen artean, kontuan hartuta Europako Batzordeak argitaratutako FEDER, FSE eta FCrako iruzur adierazleei buruzko Informazio oharrean jasotako zerrenda zabala (COCOF 09/0003/00; 2009.02.18).

VIII. eranskineko ikur gorrien katalogoaz gain, aurrekontuaren exekuzioaren arauan jasotako fiskalizazioaren oinarriko baldintzen zerrenda ere erabili ahal izango da ondorio horietarako.

D). Barne-kontrolako neurriak

Aurreko ataletan aurreikusitako detekzio-neurrietatik erator daitezkeen kontrol-prozedurak artikulatze aldera, Udaleko Kontuhartzaileak, bere ekimenez edo Alkatetzak edo beste sail batek aldeztu aurretik eskatuta, Finantza Kontrolerako Urteko Planean aurreikusi ahal izango du kudeaketan iruzur-kasuak hautematera bideratutako finantza-kontrolako jarduerak egitea.

Kasu horretan, abenduaren 27ko 32/2018 Foru Dekretuan aurreikusitako arauak aplikatuko zaizkie jarduketara horiei (32/2018 Foru Dekretua, abenduaren 27koa, arautzen duena Gipuzkoako Tokiko Sektore Publikoko entitateen barne-kontrolaren araubide juridikoa eta aldatzen duena abenduaren 15eko 86/2015 Foru Dekretua, Gipuzkoako toki-erakundeen kontabilitate-esparru arautzailea onartzen duena), bai eta Tolosako Udalak onartu duen barne-kontrolako erregelamenduan aurreikusitako arauak ere, finantza-kontrolako jarduketarako.

Ondorio horietarako, abenduaren 19ko 21/2003 Foru Arauak, Gipuzkoako Lurralde Historikoko toki-erakundeen aurrekontuei buruzkoak, 74. artikuluan ezartzen duen lankidetzaren betebeharrarekin bat etorriz, Kontuhartzaileak Udaleko sail guztiei eskatu ahal izango die kontrol-jarduketara horiek egiteko garrantzitsua den informazioa; 74. artikulua honako hau xedatzen du:

«Kontuhartzailetzako kontrola gauzatzearen ondorioetarako, hari datzekio beharrezkotzat jotzen diren aurrekari guztiak biltzeko aukera, beharrezkotzat jotzen diren liburu, kontu eta dokumentuak aztertu eta egiaztatzeko aukera, kontaktak eta zenbaketak egiaztatzeko aukera, eta, esku hartu behar den egintza, agiri edo espedientearen izaerak hala eskatzen duenean, beharrezkotzat jotzen diren txosten teknikoak eta aholkularitza eskatzeko aukera.

Era berean, kontu-hartzailetzako organo eskudunak eta kontu-hartzailetzako kontrolaren ardura duten funtzionarioek independentzia osoz beteko dute beren eginkizuna, ikuskatzen dituzten organoekiko».

Azken batean, Udalak honako jarduera hauek gauzatzeko konpromisoa hartzen du:

- Udalean gobernantza ona eta hartzaileen portaera etikoa bermatzea.
- Hartzaile guztiei eskaintzea Udalari eta herritarrei iruzurrak eta ustelkeriak eragindako arriskuei buruzko prestakuntza, informazio-saioak eta bestelako komunikazio-tresnak, bai eta iruzurraren aurka hartutako neurriei buruzkoak ere.
- Kontrol eraginkorrak ezarri eta mantentzea, iruzurra, ustelkeria eta eroskeria prebenitzeko.
- Iruzurrezko edo ustelkeriazko ekintzarik eginez gero, ziurtatzea ikerketa azkarra eta okerreko atzerapenik gabea egiten dela, kontuan hartu gabe kargua, zerbitzuan emandako urteak eta susmagarriak Udalarekin eta beste hartzaile batzuekin izan dezakeen harremana.
- Udalaren diziplina-ahalaren barruan, nahitaezko diziplina-neurriak hartzea kasu guztietan, eta, hala dagokionean, legezko ekintzak abiaraztea.
- Iruzurrak edo ustelkeriak eragindako kalte ekonomikoa konpentsatzeko ekintza egokiak abiaraztea.
- Hirugarren zigortuak etorkizuneko kontratazio-prozesuetatik kanpo uztea, hala badagokio, araudi aplikagarriak aurreikusitako neurrian.
- Antzeko iruzur, eroskeria edo ustelkeriako kasuak prebenitzeko sistemak eta prozedurak berrikustea.

8.3. Iruzurra zuzentzeko eta jazartzeko neurriak

Edozein iruzur-susmo izanez gero, iruzurra kontrolatzeko organoari dagokio jardutea, iruzurra benetan gertatu den jakiteko behar den informazio guztia biltzeko. «Ikur gorriak» izeneko hainbat adierazle agertzea izango da iruzurrik dagoen edo ez zehazteko irizpide nagusietako bat.

Intenzionalitatea iruzurraren berezko elementua da, PIF Zuzentarauan jasotako kontzeptuaren arabera. Intenzionalitate hori dagoela frogatzea eta, beraz, Batasunaren finantza-interesei iruzur egin zaien ala ez erabakitzea ez dagokie administrazio organoei, kasuan kasuko jokaera epaitu behar duten zigor arloko jurisdikzio organoei baizik. Hala ere, beren eginkizunen eremu hertsian, administrazio organoek, eskura duten dokumentazioan oinarrituta, aurretiazko balorazio bat egin behar dute, asmo hori egon ote daitekeen edo, hala badagokio, asmo hori ez ote dagoen jakiteko, zertarako-eta erabakitzeke jokabide jakin bat jurisdikzio organo horietara edo Ministerio Fiskalera bidali behar den, iker dezaten eta, hala badagokio, zigor penala ezar dakion.

Iruzurra izan daitekeen jokabide bat detektatu den kasuak **zuzentzeko eta jazartzeko**, honako protokolo honi jarraituko zaio:

Administrazio prozedura batean jakin bada iruzurtzat edo ustelkeriatzat har daitekeen jokabideren bat dagoela, haren ardura duen administrazio organoaren titularrak, iruzurraren aurkako neurrien Planean zehaztutako bandera gorriren bat egon daitekeen aztertu ondoren, edo beste edozein arrazoiengatik ezagutu baldin bada, honako hauek egin beharko ditu:

- Iruzur horren froga izan daitekeen dokumentazio guztia bildu.
- Prozedura berehala eten, hura arautzen duen araudiaren arabera egin badaiteke.
- Gertatutakoak deskribatzen dituen txostena egin.
- Gaia, txosten batekin eta dokumentuen bidezko ebidentziarekin batera, kudeaketa kontrolatzeko eginkizunak dituen unitateari helarazi, iruzurra egon daitekeen baloratzeko.
- Prozedura arautzen duen araudiaren arabera, iruzurra saihesteko hartu behar dituen edo har ditzakeen neurriak hartu.

Unitate horrek modu objektiboan ebaluatuko du iruzurra egon daitekeen ala ez, erabakitzeko jokabide jakin bat jurisdikzio organo eskudunen edo Ministerio Fiskalaren aurrean salatu behar den, iker dezaten eta, hala badagokio, zigor penala ezar dakion.

Iruzurra izan daitekeela uste bada, unitate horrek Iruzurraren Kontrolerako Batzordeari bidaliko dio gaia, hark baloratu dezan eta organo eskudunari helarazteko proposamena egin dezan eta, hala badagokio, ustezko iruzurraren tipologiaren eta irismenaren arabera, dagokion erakundera (Iruzurraren Aurkako Koordinaziorako Zerbitzu Nazionala –IAKZN–, eta/edo Ministerio Fiskala) bidaltzeko.

Iruzurra Kontrolatzeko Batzordeak ustezko iruzurrezko gertaeren eta hartutako neurrien berri emango die erakunde erabakitzaileari edo jarduketak egitea agindu dion erakunde betearazleari. Kasu horretan, erakunde betearazleak jakinaraziko dizkio erakunde erabakitzaileari, eta hark jakinaraziko dio gaia agintaritza arduradunari. Agintaritza horrek egokitzat jotzen duen informazio gehigarria eskatu ahal izango du, jarraipena egiteko eta Kontrol Agintaritzari jakinarazteko.

Bestalde, bai herritarrek, bai enplegatu publikoek, Europako funtsei eragiten dieten iruzur zantzurik izanez gero, barne komunikazioko sistemen ahuleziagatik edo eraginkortasunik ezagatik, iruzur zantzuak edo ustez iruzurrezkoak diren gertakariak Iruzurraren Aurkako Koordinaziorako Zerbitzu Nazionalari jakinarazi ahal izango dizkiote Infofraude kanpoko salaketa kanalaren bidez, hark balora ditzan eta Iruzurraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoari jakinaraz diezaion.

Iruzur susmoak eta egiaztatutako iruzurrak Iruzurraren Aurkako Koordinaziorako Zerbitzu Nazionalera bidaltzeko, zerbitzu horrek egindako jakinarazpenak eta horri buruz ezartzen duena beteko dira.

Kudeaketa kontrolatzeko eginkizunak dituen unitateak informazio erreserbatua hasi beharko du egon daitezkeen erantzukizunak ebaluatzeko eta, hala badagokio, gaiaren arabera eskumena duen organoari gertaeren berri emateko, ekonomia eta aurrekontu arloko arau-hausteengatik espediente bat irekitzea bidezkoa den ebaluatu dezan, gardentasunari, informazio publikoa eskuratzeko bideari eta gobernu onari buruzko abenduaren 9ko 19/2013 Legean aurreikusitakoari jarraikiz, edo diziplina espediente bat hastea bidezkoa den ebaluatu ahal izateko.

Balitzko iruzurraren eragina ebaluatzeko, haren eraginpean egon diren proiektu eta/edo azpiproiektu guztiak berrikusiko dira.

Berrikuspen hori honako prozedura honi jarraituz egingo da:

- Zehaztu behar da sistemikoa edo puntuala den.
- Kendu egingo dira iruzurraren eraginpeko proiektuak eta/edo azpiproiektuak, edo haien zatiak, Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoak (SEM) finantzatuak edo finantzatu beharrekoak.
- Hautemandako ahultasuna konpontzeko hartu beharreko neurriak jakinaraziko zaizkie unitate betearazleei, aurkitutako gorabeherak berriro gerta ez daitezzen.

Bidegabe ordaindutako zenbatekoak berreskuratzeko eskatuko dute agintari eskudunek, funtsak berreskuratzeko prozesu sendoak bermatuz, batez ere EBkoak, iruzurrez erabili badira. Zehapen horiek aplikatzea eta agerian jartzea funtsezkoak dira iruzurra egitea eragozteko, eta ausardiarekin eta bizkor jokatu behar dute.

Horretarako, honako prozedura hau erabiliko da:

- Gertatutakoaren eta hartutako neurrien berri emango zaio agintaritzaren arduradunari, eta hark egoki iruditzen zaion informazio gehigarria eskatu ahal izango du, jarraipena eta komunikazioa egiteko.
- Gertatutakoak agintari eskudunei jakinaraziko zaizkie, eta agintari horien barruan sartzen da Iruzurraren Aurkako Koordinaziorako Zerbitzu Nazionala.
- Gertakariak zuzenean jakinaraziko zaizkie Iruzurra Borrokatzeko Europako Bulegoari (IBEB-OLAF) horretarako prestatutako kanalaren bidez.
- Gertakariak epaitegi eta auzitegi eskudunetan salatuko dira.

Ikerketa amaituta edo agintari eskudunei transferituta, jarraipen egokia egin beharko da iruzur potentzialarekin edo frogatuarekin zerikusia duten kontrol mekanismoetan edozein aldaketa edo berrikuspen sustatzeko.

Era berean, fase honetan prozeduran parte hartzen duten agintari administratiboan eta judizialen arteko lankidetzak bermatu behar da, eta bereziki, datuen tratamenduan, konfidentzialtasunean eta prozeduren ondoriozko artxiboan eta frogan kontserbazioan.

9.- Interes-gatazkei aurre egiteko prozedura

Interes-gatazka dago, pertsona batek eginkizunak modu inpartzialean eta objektiboan betetzea atakan jartzen duten arrazoiek lotura dutenean honako hauekin: bere familia, bere bizitza sentimentala, bere kideatasun politiko edo nazionala, bere interes ekonomikoak, edo beste edozein interes-mota partekatu, adibidez, EBko funts-eskatzaile batekin. Egoera horien kudeaketa berantiar eta desegokiak kalte nabarmenak eragin diezazkioke Udalari eta, ondorioz, gizarteari.

Udalaren interesak sustatzean, Udaleko interes-gatazken egoerak aurreikusi behar dira beti. Hartzaileek ezin dituzte, inola ere, beren interes pertsonalak Udalaren interesen aurretik jarri.

Bestaldetik, kontuan izan behar da interes-gatazkaren irismena:

- I. EBko erakunde guztietako kontu-sail administratibo eta operatibo guztietan eta kudeaketa-metodo guztietan aplikatu daitezke.
- II. Edozein interes pertsonal barne hartzen du, zuzeneko edo zeharkakoa.
- III. Interes-gatazka potentzial gisa "ikusten" den edozein egoeraren aurrean, jardun egin behar da.
- IV. Estatuetakoa agintariak, edozein mailatakoak direla ere, interes-gatazka potentzialak saihestu edota kudeatu behar dituzte.

Era berean, eta interes-gatazka batean inplikaturik egon daitezkeen eragileei dagokienez:

- i. Kudeaketa-, kontrol- eta ordainketa-lanak egiten dituzten langile publikoak eta eginkizun horietako baten bat edo batzuetan, ordezkatuz, parte hartzen duten bestelako agente batzuk.
- ii. Onuradun pribatuak, bazkideak, kontratistak eta azpikontratatistak, funtsekin finantzaturako jarduerak egiten dituztenak, beren interesen alde jardun dezaketanak, baina EBren finantza-interesen aurka, interes-gatazka baten esparruan.

Azkenik, interes-gatazka eragingo lukeen egoera kontuan hartuta, honako hauek bereiz daitezke:

- Itxurazko interes-gatazka: enplegatu publiko edo onuradun baten interes pribatuek bere eginkizunen edo betebeharren erabilera objektiboa arriskuan jar dezaketenean gertatzen da, baina, azkenean, lotura identifikagarri eta indibidualik aurkitzen ez denean pertsonaren jokabidearen, portaeraren edo harremanen alderdi zehatzekin (edo alderdi horietan eraginik ez duenean).
- Interes-gatazka potentziala: enplegatu publiko edo onuradun batek dituen interes pribatuek interes-gatazka sor dezakete etorkizunean erantzukizun ofizial jakin batzuk bere gain hartu behar dituenean.
- Benetako interes-gatazka: enplegatu publiko baten betebeharrak publikoaren eta interes pribatuen arteko gatazka dagoenean, edo enplegatu publikoak bere betebeharrak eta erantzukizun ofizialetan eragin desegokia izan dezaketen interes pertsonalak dituenean. Onuradun baten kasuan, gatazka sortuko litzateke funtsen laguntza eskatzean hartutako obligazioen eta haien interes pribatuen artean, zeinek eragin desegokia izan baitezakete obligazio horiek betetzean.

Udalak bere jarduera garatuko du hartzaille guztien eskubide eta interes legitimoak babestuz eta une oro tratu-berdintasuna errespetatuz eta diskriminazio mota oro saihestuz.

Politika honen esparruan interes-gatazka ekar lezakeen edozein eragiketari dagokionez, hartzailleek une oro inpartzialtasunez eta profesionaltasunez jardungo dute. Horrez gain, ezin izango dute, inola ere, Udalarekin duten harremanetik etekinik atera, ezta horri buruzko aipamenik egin ere, besteren interesak edo kanpokoak, negozioetakoak edo beste mota batekoak sustatzeko, edo gertuko edo hurbileko lagun edo senideei mesede egiteko.

Udalak Interes Gatazka Ezaren Adierazpenaren eredu (IGEA) betetzeko eskatuko die edozein harreman izango duten hirugarren guztiei.

Egoeraren berri izaten den unetik, hartzaille guztiek modu proaktiboan aitortu behar dute balizko interes-gatazka bat dagoela, norberarena edo besterena, benetakoa edo potentziala, hierarkian gorago dagoenari berehala jakinarazita eta luzurra Kontrolatzeko Organoarekin harremanetan jarrita, organo horrek hura ebaluatzeko, interpretatzeko eta azkenik, erabaki bat hartzeko, hala badagokio, beharrezkoak diren kontrol-neurriak proposa ditzan eta egoera horien erregistroa eraman dezan.

Zehazki, Udalak honako neurri hauek hartuko ditu:

1. Interes-gatazkak prebenitzeko neurriak:

A. Entitateko langileei interes-gatazken modalitateei eta gatazka horiek saihesteko moduei buruzko informazioa ematea.

B. Prozeduretan parte hartzen dutenei interes-gatazkarik ezaren adierazpena (IGEA) betetzea, betiere kontratazio-organoko/dirulaguntza emateko organoko arduradunari, lizitazio-dokumentuak/oinarriak edota deialdiak idazten dituzten langileei, eskaerak/eskaintzak/proposamenak ebaluatzen dituzten adituei, eskabideak/eskaintzak/proposamenak ebaluatzeko batzordeetako kideei eta prozedurako gainerako kide anitzeko organoei.

Elkargokideko organoen kasuan, aitorpen hori bileraren hasieran egin dezakete bertan parte hartzen duten guztiek, aktan jasota.

Era berean, IGEA betetzea onuradunek bete beharreko baldintza izango da, baldin eta, laguntza emateko baldintzen barruan, interes-gatazka potentziala duten jarduerak egin behar badituzte.

C. Informazioa egiaztatzea merkataritza-erregistroen datu-baseen bidez, erakunde nazionalen eta EBkoen datu-baseen bidez, langileen espedienteen bidez (datuak babesteko arauak kontuan hartuta) edo datuak aztertzekeo tresnen («data mining») edo arriskuaren puntuazioaren bidez (ARACHNE).

D. Dagokion barne-araudia zorrotz aplikatzea (estatuko, autonomia erkidegoko edo tokiko araudia), bereziki Enplegatutako Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren Legearen testu moldatua onartzen duen urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren 53. artikulua, Printzipio etikoei buruzkoa; Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 23. artikulua, Abstenzioari buruzkoa; eta 19/2013 Legea, Informazio publikoa eta ona jasotzeko eskubidea.

2. Egon daitezkeen interes-gatazkei aurre egiteko neurriak:

A. Interes-gatazka egon litekeen egoera hierarkian gorago dagoenari jakinaraztea, eta horrek idatziz baieztatuko du gatazka hori badagoela. Interes-gatazka bat dagoela uste denean, izendapenak egiteko ahalmena duen agintariak edo dagokion agintari nazionalak zainduko du dagokion pertsonak gai horretako jarduera oro bertan behera uzten duela, eta beste edozein neurri gehigarri hartu ahal izango du, aplikatu beharreko zuzenbidearekin bat etorriz.

B. Zorrotz aplikatzea Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen eta, gardentasunari, informazio publikoa eskuratzeko bideari eta gobernu onari buruzko abenduaren 9ko 19/2013 Legearen barne-araudia (estatukoa, autonomikoa edo tokikoa).

Hartzaileek interes-gatazka erreal zein potentzial bat ikusiz gero, honako arau hauen arabera jokatu beharko da:

- Interes-gatazkek eragindako pertsonak balizko interes-gatazka oro modu proaktibo eta gardenean aitortuko dute.

- Interes-gatazkak eragindako pertsonak ez dute informazio konfidentziala eskuratuko.
- Interes-gatazkak eragindako pertsonak ez dute parte hartuko eztabaidetan eta erabakiak hartzerakoan.
- Interes-gatazkak eragindako pertsonak interes-gatazkak konpontzen lagunduko dute.
- Interes-gatazkan dauden gobernu-organoko kideek egoera horren berri eman beharko diete berehala organoko gainerako kideei eta Iruzurra Kontrolatzeko Organoari.

10.- Iruzurra Kontrolatzeko Organoa

10.1. Izendapena

Iruzurra Kontrolatzeko Organoa eratuko da ziurtatzeko behar bezala aplikatzen direla Udalean iruzurraren aurkako neurriak. Ahalik eta eraginkorra izan dadin, diziplina anitzeko talde batek (SEMeko funtsen kudeaketan eta/edo exekuzioan inplikaturako unitate, sail, zerbitzu edo arloetako kideek) osatuko du Organoa eta kide horien artean parekidetasuna errespetatuko da bertan. Zehazki, honako hauek osatuko dute:

- Udaleko idazkari nagusiak edo hark izendatutako saileko teknikariak.
- Udaleko kontu-hartzaileak edo hark izendatutako saileko teknikariak.
- Diruzainak.
- Kontu-hartzailetzako teknikariak.
- Kontratazio-teknikariak.
- Idazkaritza Saileko Administrazio Orokorreko Teknikariak, Iruzurra Kontrolatzeko Organoaren idazkari gisa jardungo duena.
- Era berean, gonbidatuak izango dira beste udal-langile batzuk, proiektua eta/edo azpi-proiektua kudeatzen duten organoetako ordezkariak, dagokion bileraren irismenaren arabera deitzen direnak, edo Organoak egokitzat jotzen duen beste edozein pertsona.

Iruzzurraren aurkako organoak irregulartasunaren egiazkotasuna eta zehaztasuna egiaztatuko ditu, eta entzunaldi-izapidea emango die kaltetu eta lekuko guztiei, eta beharrezkotzat jotzen dituen eginbide guztiak egingo ditu.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak independentziaz eta inpartzialtasunez jokatu beharko du, eta ahalik eta ardura eta gaitasun profesional handienarekin gauzatu beharko du bere lana. Horretarako, Iruzurra Kontrolatzeko Organoak bere eginkizunak betetzeko behar duen informazio eta dokumentazio guztia eskatu ahal izango dio Udaleko sail eta prozesu bakoitzari, errekeritutako pertsonaren hierarkia-maila edozein dela ere.

10.2. Eginkizunak

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak honako eginkizun hauek izango ditu:

1. Zuzentzea eta gainbegiratzea Politika honen garapena, ezarpena, funtzionamendua, eraginkortasuna eta betetzea.
2. Sustatzea iruzurrezko ekintza eta jokabideen aurrean "zero tolerantzia" printzipioan oinarritutako prebentzio-kultura.
3. Abian jartzea arriskuen mapa bat, bai eta zaintza eta kontrolerako planak eta prozedurak ere.
4. Proposatzea Udalean iruzur, ustelkeria eta eroskeria prebenitzeko arau eta barne-kontrol egokiak onartzea.
5. Antzemandako arriskuen aldizkako ebaluazioa eta arrisku bakoitzari aplikatu beharreko kontrolak egitea
6. Politika hau modu loteslean interpretatzea, eta ebaztea haren edukiari, aplikazioari edo betetzeari buruz sortzen zaizkion kontsultak edo zalantzak.
7. Salaketen kanala kudeatzea, hari lotuta egindako jarduketa guztien erregistroa eramanez dokumentuak kudeatzeko sistema baten bidez, sistemaren funtzionamendua azkar frogatu eta gerta daitezkeen akatsak detektatu ahal izateko.
8. Hastea eta zuzentzea iruzurrezko jokabidea ekar dezakeen edozein gertakariri buruz egiten diren barne-ikerketak, bai eta organo eskudunei dagozkion zehapenak ezartzea proposatzea ere. Ikerketarekin lotura duten unitateei egoki irizitako informazio guztia eskatzea, behar bezala azter dezaten.
9. Alkateari hasitako espedienteetan lortutako ondorioen berri ematea
10. Urteko memoria bat egitea, Iruzurra Kontrolatzeko Organoak beren eskumenen esparruan egindako jarduerak jasoko dituen, eta horren berri ematea osoko bilkurari.
11. Alkateak eman diezaiokeen beste edozein eginkizun.
12. Politika honetan egoki diren aldaketak proposatzea.

13. Udaleko gainerako langileak kontzientziatzea eta prestatzea, Giza Baliabideetako Azpisailarekin eta Europako funtsak koordinatzeko unitate funtzionalarekin lankidetzan, prestakuntza-plangintzari dagokionez.

10.4. Iruzurra Kontrolatzeko Organoaren funtzionamendurako barne-araudia

Iruzurra Kontrolatzeko Organoari esleitutako eginkizunak garatzeko, PRTR indarrean dagoen bitartean, gutxienez, hiru hilabetean bilduko dira Organoko kideak. Hala ere, premiazkoa den ez-ohiko deialdiak egiteko aukera izango du Organoko edozein kidek, urgentziatzko egoera batean berehalako erabakia hartu behar den kasuetan. Hala nola arau-aldaketak, neurri zuzentzaileen proposamenak, hautemandako kalteberatasun salaketak...

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak hirugarrenen laguntza eta aholkularitza eskatu ahal izango du bere eginkizunak behar bezala betetzeko beharrezkotzat edo komenigarritzat jotzen duenean, eta ekimen-askatasuna izango du, ikerketa bat hasi ahal izateko aldez aurreko salaketarik edo nagusi baten agindurik behar izan gabe, betiere, edozein arrazoirengatik komenigarritzat jotzen badu.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak isilpean gordeko ditu bere eztabaida eta erabakiak, eta, oro har, ez du jakinaraziko bere kargua betetzean eskura duen informazio, datu, txosten edo aurrekaririk, ez eta bere onurarako edo hirugarrenen onurarako erabili ere.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoaren konfidentzialtasun-betebeharrak bere horretan jarraituko du, baita kargua utzi badu ere.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoa interes-gatazkan badago, horren berri eman beharko dio gobernu-organoari, eta hark izango du eskumena horren inguruan sor daitezkeen zalantzak edo gatazkek ebazteko.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak edozein egoera prebenitzeko eta antzemateko barne-kontrolako sistema proposatuko du, planaren neurrien jarraipen-txostenak egingo ditu eta, hala badagokio, neurri zuzentzaile egokiak proposatuko ditu eta behar dituen aholkularitza edo txostenak eskatu ahalko ditu. Iruzuraren aurkako neurrien ezarpena bermatzeko, sail edo zentro kudeatzaile guztiek zazpi (7) lan eguneko epean eskatzen dieten informazio- eta lankidetzak emateko betebeharra dute.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak kudeaketa-sistema informatikoetan dagoen informazioa kontsultatzea eta aholkularitza zein laguntza teknikoa ematea eskatu ahalko du.

11. Oparien politika

Udaleko langileek eta kargudunek ez dute inolako interferentziarik edo eraginik izango kontratistengan, azpikontratistengan edo funtsak jasotzen dituztenengan, baldin eta haien inpartzialtasuna, osotasuna eta objektibotasun profesionala alda baditzakete.

Langile publikoek eta udal kargudunek ezin izango dute onartu, ez zuzenean, ez zeharka, opari edo onura pertsonalik, ordainketarik, komisiorik edo beste edozein onurarik beren jardun profesionalaren eremuan, ez Udalaren funtsak jasotzen dituztenekin edo Udalarekin edo haien kontura diharduenarekin edozein motatako harremana izan nahi dutenekin, baldin eta harreman komertzial, profesional edo administratiboetan, publiko zein pribatuetan, eragin desegokia badute.

Era berean, langileek eta kargudunek ezin dute oparirik, ordainketarik, komisiorik edo beste edozein onura pertsonalik eskatu edo onartu funtsak jasotzen dituztenengandik, ezta Udalarekin edo haien kontura diharduenarengandik ere.

Politika honen ondorioetarako, eta adierazpen-ondorioetarako soilik, opari edo onura pertsonaltzat hartuko dira edozein motatako opariak, ondasunak, zerbitzuak, ikuskizunetarako edo ekitaldietarako sarrerak, bidaiak, lehentasunezko tratua, deskontu bereziak edo Udaleko langile eta kargudunei eskaintzen, agintzen edo ematen zaien beste edozein arreta.

Mintegietara eta prestakuntza-jarduera hutsetara joatea, bai eta bazkari edo gosari informatiboak ere, ez dira onura pertsonaltzat hartuko, salbu eta, haien kostua, lekua, testuingurua edo prestazio osagarriak direla-eta, helburu horretarako neurritz kanpokoak badira.

12. Otorduen eta joan-etorrien gastuak

Udalak beti eta une oro jardungo du austeritate- eta proportzionaltasun-irizpideen arabera, eta hartzaileen portaeran ere irizpide horiek agindu behar dute.

Mantentik eta joan-etorrietatik eratorritako gastuen tratamendua Udalean indarrean dagoen gastuen kontrolerako prozeduran xedatutakoaren arabera arautuko da.

Enplegatu publikoek eta udal kargudunek beren eginkizunak betetzearekin eta Udalaren izenean eta ordezkartzan jarduerak garatzearekin lotutako gastu oro behar bezala justifikatu beharko dute, kasu bakoitzaren inguruabar zehatzen arabera, eta behar bezala dokumentatu beharko da.

Ondorioz, ez dira onartuko behar bezala justifikatuta ez dauden otordu- eta joan-etorri-gastuak.

13. Kontabilitate-erregistroak

Bere jarduerak arautu behar dituen gardentasun-printzipioarekin bat etorriz, Udalak kontabilitateko barne kontroleko sistema egoki bat izango du. Horrek Udalaren izenean eta haren kontura egindako transakzio guztiak modu argi batez erakutsiko ditu, hori guztia aplikatu beharreko araudiaren arabera.

Udalaren kontabilitate eta erregistroko liburuak zehatzak eta xeheak izan beharko dute, eta erabat debekatuta dago eragiketei buruzko informazio faltsuak edo engainagarriak egitea.

Alde horretatik, egindako transakzio guztiei estaldura emateko, dokumentazio zehatza, egokia eta zentzuzko xehetasunekin gorde beharko da, eta informazioaren kudeaketari buruzko barne-politiken arabera zainduko da.

Nolanahi ere, eta beste baldintza batzuei kalterik egin gabe, guztiz debekatuta daude honako jokabide hauek:

1. • Erregistratu gabe dauden kontuak egotea
2. • Liburuetan ez erregistratzeko edo modu desegokian erregistratzeko eragiketak egitea.
3. • Existitzen ez diren gastuen erregistroa.
4. • Gastuen idazpenetan, ez dagokien beste azalpen bat jartzea.
5. • Dokumentu faltsuak erabiltzea.
6. • Kontabilitate-dokumentuak nahita suntsitzea legean aurreikusitako epea baino lehen.

14. Estatu-laguntzak eta kolusio arriskua

Udalak, SEEP gauzatzen parte hartzen duen erakundea den aldetik, prozedurak aplikatuko ditu une oro, bermatzeko Estatuaren Laguntzei buruzko eta Lehia Libreari buruzko araudia erabat errespetatzen dela eta finantzaketa bikoitzik ez dagoela.

Horretarako, autoebaluazio bat egingo du, jakiteko ea bateragarria den Estatuko laguntzen araubidearekin eta finantzaketa bikoitzaren prebentzioarekin.

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Itunaren (EBFI) 107. Artikuluaren arabera, Estatu-laguntzat hartzen da estatuak edo estatu-funtzen bidez edozein modutan emandako edozein laguntza, baldin eta enpresa edo ekoizpen jakin batzuei mesede eginez lehia faltsutzen badute edo faltsutzeko mehatxua egiten badute.

Bestalde, EBFIren 101. eta 102. artikuluek debekatu egiten dute operadore ekonomiko batek lehia askea faltsutzen edo murrizten duen edozein jokabide aldeaniztun edo aldebakarrekoa izatea.

Udalak printzipio horiek errespetatu beharko ditu uneoro, EBFIn, Lehia Defendatzeko Legean eta aplikatu beharreko gainerako araudian ezarritakoaren arabera.

Jarraitu beharreko irizpideak Estatuko eta Lehia Askeko Laguntzen Politikan zehaztuko dira.

Arau horiek ez betetzea ekar dezakeen edozein kasu hautematen bada, Udalak prozesua geldiaraziko du eta agintari eskudunei jakinaraziko die, Europako Batzordeak arlo horretan emandako gomendioei jarraituz.

15. Politika ez betetzea

Hartzaile guztien erantzukizuna da hemen ezarritakoa betetzea. Politika honetan jasotako edozein neurri betetzen ez bada, dagozkion neurriak hartu beharko dira, indarrean dagoen diziplinazko eta bestelako lan arloko legeriaren eta kasu bakoitzari dagokionaren arabera.

Politika honen ondorioetarako, irregulartasuntzat hartuko da Udalaren jarduerari aplikagarri zaion araudia eta legeria (i) ez betetzea, zigor arlokoa barne, bai eta (ii) Politika hau osatzen duten arauetako edozein ez betetzea ere.

Irregulartasunak Proiektu bati eragiten badio, Udalak behar ez bezala erabilitako funtsak berreskuratzeko behar diren legezko neurri guztiak hartuko ditu.

16. Ez betetzearen ikerketa.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoa salaketak eta kontsultak jasotzeaz arduratuko da, eta Politika honetan adierazitakoaren arabera, dagokion izapidetzea emango die. Iruzurra Kontrolatzeko Organoa arduratuko da irregulartasunari buruzko gertakariak ikertzeaz, eta dagokion espedientea izapidetzeaz.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoa zuzenean edo zeharka –hirugarrenen bitartez– irregulartasunean inplikaturik badago, organo horrek ezin izango du haren izapidetzean parte hartu, ez eta harekin lotutako alderdiren bat jorratzen den bileretan ere. Informazio guztia Udaleko gobernu organoaren esku jarriko da, eta organo horrek tramitatu beharko du une horretatik aurrera, eta hirugarrenengana jo ahal izango du horretarako.

Iruzurra Kontrolatzeko Organoak egiaztatuko du irregulartasuna egiazkoa eta zehatza dela, entzunaldi izapidea emango die eragindako eta lekuko guztiei, eta

beharrezkotzat jotzen dituen eginbide guztiak egingo ditu. Hartzaile guztiak behartuta daude ikerketan leialki laguntzera. Lekukoen eta ukitutakoen esku-hartzea erabat konfidentziala izango da.

Espedientea izapidetu ondoren, Iruzurra Kontrolatzeko Organoak bidezkotzat jotzen duena ebatziko du, dokumentu honen 6.3 artikuluan aurreikusitako neurriak kontuan hartuz.

Igorritako ebazpenak ondorioztatzen badu hartzaile batek (Udalarekin duen harremanaren izaera edozein izanda ere) irregulartasunen bat egin duela, Iruzurra Kontrolatzeko Organoak giza baliabideen arduradunari edo dagozkion diziplina neurriak aplikatzeko eskumena duenari jakinaraziko dio, eta horren berri emango dio Iruzurra Kontrolatzeko Organoari.

Emandako ebazpenak ondorioztatzen badu hirugarren batek irregulartasunen bat egin duela, ikuskapen organoak Idazkaritzari jakinaraziko dio, dagozkion kontratu eskubideak balia ditzan, eta horren berri emango dio Iruzurra Kontrolatzeko Organoari.

Espedientearen ondorioz agerian geratzen bada legezko jarduketak egin behar direla, Iruzurra Kontrolatzeko Organoak Udaleko Idazkaritzari helaraziko dizkio jarduketak, kasu bakoitzean egokiak diren jarduketa administratiboak edo judizialak has ditzaten.

Atal honetan jasotako ondorioez eta proiektu bat abian jartzean eta lizitatzean berariaz aurreikusitako ondorioez gain, egiaztatzen bada proiektu jakin bati lotutako hirugarren batek debekatutako jardueraren bat egin duela kontratazio publikoko prozedura batean edo proiektu bat gauzatzean, politika honetan aurreikusitakoarekin bat etorriz, Udalak honako aukera hauek ditu:

- Eskatzea debekatuta dagoen praktika behar bezala eta berehala zuzentzeko, Udala asetzeko moduan.
- Eragindako EBko funtsak itzultzeko eskatzea, hala badagokio.
- Udalarekin lotutako kontratuak esleitzeko hirugarren hori ez dela hautagarria erabakitzea.
- Kontratu bat emateko Udalaren eragozpenik ezaren adierazpena ukatzea eta kontratuko neurri egokiak aplikatzea, hala nola etetea eta deuseztatzea.
- Hirugarrenekin eta proiektuekin zerikusia duten kontratuak Udalak ebatzi ahal izango ditu, honako egoera hauetakoren bat gertatzen bada:
  - Hirugarren batek aipatutako kontrolak aplikatzeari uko egitea, aurre egitea edo oztopatzea.
  - Hirugarrenak aplikatzekoak diren baldintza-pleguan edo oinarri arautzaileetan

araututako funtsezko baldintzetako edozein ez betetzea.

17. Berrikustea eta eguneratzea.

Plan hau Udaltzaren onartzen duen egunean sartuko da indarrean, eta indarrean egongo da baliogabetzea edo aldatzea onartzen ez den bitartean. Politika hau behar beste aldiz berrikusiko du Iruzurra Kontrolatzeko Organoak, eta gutxienez urtean behin. Planaren aldaketa eta eguneratze bakoitzaren behin betiko onarpenak Udaltzaren onartu beharko ditu.

18. Datu pertsonalen babesa.

Politika honen esparruan bildutako datuak hertsiki eta objektiboki beharrezkoak izango dira jasotako salaketak eta kontsultak kudeatzeko, izapidetzeko eta horiei erantzuteko, eta, hala badagokio, Irregularitasunak ikertzeko.

Datu horiek helburu horrekin bakarrik erabiliko dira, eta ez dira erabiliko helburu bateraezinetarako.

Udalak beharrezko neurri teknikoak eta antolakuntzakoak hartuko ditu, politika honen esparruan tratatutako datuen segurtasuna eta konfidentzialtasuna babesteko.

Salaketa baten ikerketaren testuinguruan bildutako informazioa gobernu-organoari edo Giza Baliabideen arduradunari jakinarazi ahal izango zaio, dagokion salaketa izapidetzeko edo bidezkoak diren diziplina edo kontratu zehapenak ezartzeko helburu bakarrarekin. Era berean, informazio hori agintari judizialei jakinarazi ahal izango zaie haiek hala eskatzen dutenean, edo salatutako egitateak arau-hauste penala direnean.

19. Trebakuntza/Formakuntza

Udalak hartzaileri zuzendutako prestakuntza-ekintzak antolatuko ditu iruzurra, ustelkeria, eroskeria eta interes-gatazka aurreikusteko. Gainera, beren ezaugarriengatik iruzurrarekin, ustelkeriarekin, eroskeriarekin, kapital zuriketarekin eta terrorismoaren finantzaketarekin zerikusia izan dezaketen gertaerak edo eragiketak antzemateko egokiak diren lanpostuak betetzen dituzten langileei berriaz zuzendutako ikastaroak ematea sustatuko du, pertsona horiek trebatuz.

I. ERANSKINA: GLOSARIOA

Iruzurraren aurkako Plan honi honako arau hauek aplikatuko zaizkio: (EB) 2017/1371 Zuzentaraua, Batasunaren finantza-interesei eragiten dien iruzurraren aurkako borrokari buruzkoa (PIF Zuzentaraua), eta 2018/1046 Erregelamendua (EB, Euratom), Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2018ko uztailaren 18koa, Batasunaren aurrekontu orokorrari aplikatu beharreko finantza-arauei buruzkoa (EBren Finantza Erregelamendua).

Arriskuaren ebaluazioak iruzur-arrisku espezifikoak baino ez ditu lantzen, ez irregularitasunak.

Hala ere, ariketa modu eraginkorren gauzatzeak zeharkako eragina izan dezake irregularitasunak prebenitzeko eta hautemateko orduan, oro har, irregularitasun horiek iruzurra baino kategoria zabalagozat hartuta.

Iruzurra eta irregularitasuna bereizten dituen faktorea asmoa da.

IRREGULARTASUNA: Europako Erkidegoen finantza-interesak babesteari buruzko Kontseiluaren 1995eko abenduaren 18ko 2988/95 (EE, Euratom) Erregelamenduaren ondorioetarako, «irregularitasun» terminoa kontzeptu zabala da, eta eragile ekonomikoek egindako irregularitasunak hartzen ditu, nahita egindakoak izan edo ez. 2988/95 (EE, Euratom) Erregelamenduaren 1. artikuluko 2. paragrafoak honela definitzen du irregularitasuna: «Zuzenbideko xedapen baten arau-hauste oro, eragile ekonomiko baten ekintza edo ez-egite bati dagokiona, baldin eta ekintza edo ez-egite horrek erkidegoen aurrekontu orokorrari edo erkidegoek administratutako aurrekontuei kalte egiten badie, dela erkidegoen kontura zuzenean jasotako baliabide propioetatik datozen diru-sarrerak murriztuz edo ezabatuz, dela bidegabeko gastu baten bidez».

IRUZURRA: Europar Batasunaren Tratatuaren K.3 artikulua oinarri hartuta ezarritako Hitzarmenak, Europako Erkidegoen finantza-interesak babesteari buruzkoak, honela definitzen du gastuen arloko «iruzurra»: «-Europar Batasuneko aurrekontu administratiboengatik edo aurreko aurrekontuengatik egindako ez-betetze orokorragatik erkidegoen aitorenak edo dokumentu faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea;

A) Kontratu publikoekin zerikusirik ez duten gastuen arloan, honako hauei buruzko edozein ekintza edo ez-egite:

-Adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak administratutako aurrekontuetako funtsak edo aktiboak eta Udalak kudeatutakoak bidegabe erabiltzea edo funtsik gabe atxikitzea dakartenak.

-Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berariazko betebeharrak ez betetzea.

-Funts edo aktibo horiek hasieran ematea eragin zuten helburuez bestelako helburuetarako behar ez bezala erabiltzea.

B) Kontratu publikoekin lotutako gastuei dagokienez, egilearentzat edo beste pertsona batentzat legez kontrako irabazi-asmoz egiten direnean, honako hauei buruzko edozein ekintza edo ez-egite:

-Adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak administratutako aurrekontuetako funtsak edo aktiboak eta Udalak kudeatutakoak bidegabe erabiltzea edo funtsik gabe atxikitzea dakartenak.

-Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berariazko betebeharrak ez betetzea.

-Funts edo aktibo horiek hasieran ematea eragin zuten helburuez bestelako helburuetarako erabiltzea, Batasunaren finantza-interesei kalte egiten badie.

C) Diru-sarreraren arloan, honako hauei buruzko edozein ekintza edo ez-egite:

Adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, baldin eta Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak administratutako aurrekontuetako edo haren izenean jarritako aurrekontuetako baliabideak eta Udalak kudeatutakoak legez kanpo murrizten badira;

Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berariazko betebeharrak ez betetzea; Legez lortutako onura bat ondorio berarekin bidegabe erabiltzea.

D) BEZaren baliabide propioetatik datozen diru-sarreraren arloan, mugaz gaindiko iruzurrezko sare batean egindako edozein ekintza edo ez-egite, honako hauei dagokienez:

-BEZari buruzko adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, Batasunaren aurrekontuko baliabideak gutxitzea dakartenak.

-Eragin bera duen BEZari buruzko informazioa jakinarazteko berariazko betebeharrak ez betetzea; edo

-BEZaren aitortzen zuzenak aurkeztea, ordainketa ez betetzea edo BEZa itzultzeko eskubidea legez kontra sortzea iruzur eginez disimulatzeko.

USTELKERIA: Batzordeak erabiltzen duen «ustelkeria» terminoaren deskribapen nahiko laxoa hau da: postu publiko batek onura pribatuak lortzeko duen botere-abusua. Ordainketa ustelek beste iruzur mota asko errazten dituzte, hala nola fakturazio faltsua, gastu fantasmak edo kontratu-baldintzak ez betetzea. Ustelkeria modurik

ohikoena ordainketa ustelak edo antzeko onurak dira: hartzaile batek (ustelkeria pasiboa) emailen baten eroskeria onartzen du (ustelkeria aktiboa) mesede baten truke.

USTELKERIA AKTIBOA: zuzenean edo bitartekari baten bidez funtzionario bati edozein motatako abantaila agintzen, eskaintzen edo ematen dion pertsona ororen akzioa, funtzionario horrentzat edo hirugarren batentzat, bere betebeharraren arabera edo bere eginkizunak betetzean Batasunaren finantza-interesei kalte egiteko edo kalte egin ahal izateko moduan jardun dezan edo jardun ez dezan.

USTELKERIA PASIBOA: funtzionario baten akzioa, zuzenean edo bitartekari baten bitartez, edozein motatako abantailak eskatzen edo jasotzen dituen, berarentzat edo hirugarrentzat, edo abantaila baten promesa onartzen duena, jardun dezan, edo jarduteari uko egiten dionean, bere betebeharraren arabera edo bere eginkizunak gauzatzean, Batasunaren finantza-interesei kalte egiteko edo kalte egiteko moduan.

INTERES GATAZKA: interes-gatazka egongo da funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kide-tasun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako beste edozein arrazoiengatik. Interes-gatazka eragingo lukeen egoera kontuan hartuta, honako hauek bereiz daitezke (HFP 1030/2021 Agindua, III.C eranskina):

Itxurazko interes-gatazka: enplegatu publiko edo onuradun baten interes pribatuek bere eginkizunen edo betebeharren erabilera objektiboa arriskuan jar dezaketenean gertatzen da, baina, azkenean, lotura identifikagarri eta indibidualik aurkitzen ez denean pertsonaren jokabidearen, portaeraren edo harremanen alderdi zehatzekin (edo alderdi horietan eraginik ez duenean).

Interes-gatazka potentziala: enplegatu publiko edo onuradun batek dituen interes pribatuek interes-gatazka sor dezakete etorkizunean erantzukizun ofizial jakin batzuk bere gain hartu behar dituztenean.

Benetako interes-gatazka: enplegatu publiko baten betebeharraren eta interes pribatuen arteko gatazka dagoenean, edo enplegatu publikoak bere betebeharraren eta erantzukizun ofizialetan eragin desegokia izan dezaketen interes pertsonalak dituztenean. Onuradun baten kasuan, gatazka sortuko litzateke funtsen laguntza eskatzean hartutako obligazioen eta haien interes pribatuen artean, zeinek eragin desegokia izan baitezakete obligazio horiek betetzean.

Lkur gorria: alerta-adierazle bat edo ikur gorri bat ezohiko zerbait gertatu dela eta ohiko funtzionamendu normalarekin bat ez datorrela adierazten duen adierazle bat da, eta zerbait aztertu behar dela adierazten duen alarma-seinale, pista edo balizko iruzurraren edo ustelkeriaren zantzu gisa eratzten da.

Erakunde bakoitzak alerta-adierazleak garatu behar ditu iruzur-mekanismorik ohikoenetarako eta errepikatzaileenetarako, horiek eraginkortasunez aplikatzeko prozedurak definitu behar ditu, bere prozedura-eskuliburuetan sartu behar ditu eta antzemateko moduan dauden langileei jakinarazi behar dizkie.

Oso garrantzitsua da ikur gorri baten aurrean erreakzionatzea: langileak eta arduradunak erne egotera behartzen ditu, eta iruzur-arriskua dagoela baieztatzeko edo ukatzeko beharrezko neurriak hartzera.

Ikur gorriak ez dakar iruzurrik, baina jarduera-eremu batek arreta behar du iruzur potentzial bat baztertzeko edo baieztatzeko.

II. ERANSKINA: INTERES GATAZKARI ETA IRUZURRAREN ZEIN USTELKERIA-REN ERAKUNDEAREN PREBENTZIOARI BURUZKO AUTOEBALUAZIORAKO TESTA

Galdera	Betetze-maila			
	4	3	2	1
1. Badago iruzurraren aurkako neurriei buruzko planik, erakunde be- tearazleari edo erakunde erabakitzaileari aukera emango diona ber- matzeko eta adierazteko, bere jardun eremuan, dagozkion funtsak aplikatu beharreko arauari jarraituz erabili direla iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazken prebentzioari, detekzioari eta zuzenketari da- gokienez?		X		
2. Egiatzatu duzue gauzatu beharreko maila guztietan iruzu- rraren aurkako neurriei buruzko planik bat ote dagoen?			X	
Prebentzioa				
3. Badaukazue adierazpenik, maila gorenekoa bera, iruzurraren aurka bo- rrokatzeko konpromisoa hartzen duenik?	X			
4. Egiten duzue autoebaluaziorik, arrisku espezifikoak, ho- rien eragina eta gertatzeko probabilitatea identifikatzeko, eta berrikusten duzue aldian-aldian?				X
5. Kode etikoa zabaldu duzue eta oparien politikari buruzko infor- mazioa eman duzue?				X
6. Etika Publikoa sustatzen duen eta iruzurra detektatzea errazten duen prestakuntzarik eman duzue?				X
7. Interes-gatazkak ebazteko prozedurarik prestatu duzue?	X			
8. Esku hartutako guztiek interes-gatazkarik ez izateari buruzko adierazpenik bete duzue?				X
Detekzioa				
9. Iruzur-adierazlerik edo alerta-seinalerik (ikur gorriak) zehaztu duzue eta horiek detektatzeko moduan dauden langileei jaki- narazi dizkiezue?		X		
10. Datuak aztertzeke edo arriskuak puntuatzeko tresnarik erabil- tzen duzue?				X
11. Badago biderik hala nahi duten guztiek salaketak aurkezteko?		X		

Galdera	Betetze-maila			
	4	3	2	1

12. Badago salaketak aztertzeko eta zuzenketak proposatzeko ar- dura duen unitaterik?	X			
Zuzenketa				
13. Iruzurraren eragina ebaluatzen duzue, eta sistemikotzat edo unean unekotzat jotzen duzue?			X	
14. Proiektuak edo horien zatiak kentzen dituzue, baldin eta ba- dira iruzurrak eragindakoak eta Suspertze eta Erresilentziarako Mekanismoak (SEM) finantzatutakoak edo finantzatu beharre- koak?				
Jazarpena				
15. Gertatutakoak eta hartutako neurriak jakinarazi dizkio- zue erakunde betearazleari, erakunde erabakitzaileari edo agintaritza arduradunari, dagokionaren arabera?		X		
16. Hala dagokionean, salatu duzue herrialde bakoitzaren edo Europako Batasunaren Herri Agintarien edo fiskaltza eta auzi- tegi eskudunen aurrean zigortzeko moduko egitaterik?				
Puntuak guztizko partziala.	12	12	4	5
Puntuak guztira.	33			
Gehieneko puntuak.	56			
Puntu erlatiboak (puntuak guztira/gehieneko puntuak).	0,589285714			

Oharra: gehieneko betetze-maila da 4

OHARRAK: 14. eta 16. puntuetan ez da autoebaluaziorako punturik jarri, Tolosako Udalari ez zaiolako tokatu horrelako egoera bati aurre egitea. Ondorioz, gehieneko puntuak 64 beharrean, 56 dira eta honen arabera kalkulatu da puntu erlatiboak atalean agertzen den emaitza.

Kontuhartzailtzak arrisku-azterketa bat egingo du urtero, Finantza Kontrolerako Urteko Plana egin aurretik. Horren ondorioz, finantza-kontrol iraunkorreko eta auditoria publikoko jarduerak hautatzen dira, Finantza Kontrolerako Urteko Planean jasotako legezko betebeharraren ondorio ez direnak.

Agintaldiaren hasieran, hautetsi guztiek betetzen dute nahitaezko interesen erregistroa.

Kontuhartzailtzako alde aurreko eginkizunaren oinarritzako baldintzak benetako ikur gorri gisa edo aplikatu beharreko araudia bete ez izanaren alerta-seinale gisa funtzionatzen ari dira gure erakundean. Udal langileek ezagutzen dituzte.

HFP/1030/2021 Aginduak aipatzen dituen tresnetatik, BDNS erabiltzen ari gara (ez bakarrik publizitate-modu gisa, baizik eta, hala badagokio, kontrol-mekanismo gisa ere erabili ahal izan dugu).

HFP/55/2023 Aginduak aipatzen duen MINERVA tresna erabiliko dugu kontrol-mekanismo gisa, sor daitezkeen interes gatazkak ekiditeko.

Eta, gainera, Aginduak aipatzen ez duen arren, kontrol-jardueretan kontabilitate-sistemako informazioa erabili, tratatu eta aztertu ohi dugu, kontabilitate-programak ahalbidetzen diguna.

Urtero izapidetuko dira laburpen-txostenak eta ekintza-plana.

Arriskuen analisisa gero eta osatuagoa izango da.

III. ERANSKINA: ARRISKUEN ANALISIA. CHECK LIST

(Ikus excel orria)

IV. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN ADIERAZPENA: ERE-DUA

Espedientea	
Kontratua/Dirulaguntza	

Goian aipatutako kontratazio/dirulaguntzaren prozeduran inpartzialtasuna bermatzeko, neuk, behean sinatzen dudan edo dugunok (aurreratzean «dudan», 1. pertsonan), espedientea prestatzeko eta izapidetzeko prozesuan parte hartzen dudan aldetik, honako hau adierazten dut:

Lehenengoa. Honako informazio hauen berri dudala:

1. Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren uztailaren 18ko 2018/1046 (EB, Euratom) Araudiaren (EBren finantza-araudia) 61.3 artikulua ezartzen du «interes-gatazka egongo dela funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kidesasun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako beste edozein arrazoiengatik».

2. Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legearen 64. Artikulua, «Ustelkeriaren aurkako borroka eta interes-gatazken prebentzioa» izenekoak, helburu ditu lehia ez desitxuratzeko, prozeduraren gardentasuna bermatzea eta hautagai eta lizitatzailerik guztiei tratu-berdintasuna bermatzea.

3. Sektore Publikoaren Araubide Juridikoari buruzko urriaren 1eko 40/2015 Legearen 23. artikulua, «Abstenitzea» izenekoak, ezartzen duenez, «Administrazioetako agintari edo langileak, hurrengo zenbakian aipaturiko egoeretakoren batean daudenean, prozeduran esku hartetik abstenituko dira». Hauexek dira egoera horiek:

«a) Interes pertsonala izatea aztertuko den gaian edo besteren batean, baldin eta azken horren ebazpenak lehenari eragin badiezaioke; sozietate edo entitate interesdunen bateko administratzaile izatea, edo interesdunen batekin ebatzi gabeko auziren bat izatea.

b) Ezkontza-lotura edo antzeko egitatezko egoera izatea, eta ahaidetasuna izatea, laugarren gradurainoko odolkidetasunezkoa edo bigarren gradurainoko ezkontza ahaidetasunezkoa, interesdunetako edozeinekin, entitate edo sozietate interesdunen bateko administratzaileekin, bai eta prozeduran esku hartzen duten aholkulari, legezko ordezkari edo mandatariekin ere, edo haien bulego berekoa izatea edo haiekin elkartuta egotea aholkularitza, ordezkarietza edo mandataritza.

- c) Aurreko letran aipaturiko pertsonetakoren batekin adiskidetasun mina edo ikusiezin nabarmena izatea.
- d) Dagokion prozeduran aditu edo lekuko gisa parte hartua izatea.
- e) Gaiari zuzeneko interesa duen pertsona fisiko edo juridikoren batekin zerbitzu harremana izatea edo pertsona horri, azken bi urteetan, zerbitzu profesionalak eskaini izana, edozein motatakoak eta edozein baldintza eta tokitan».

Bigarrena. Ez nagoela EBren Finantza Araudiaren 61.3 artikuluan adierazitako interes-gatazkatzat jo daitekeen ezein egoeratan, eta ez dudala lizitazio/emakida prozedurari eragin diezaiokeen Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 23.2 artikuluko abstentzio-kausarik.

Hirugarrena. Konpromisoa hartzen dudala kontratazio-organoari/ebaluazio batzordeari jakinarazteko, luzamendurik gabe, interes-gatazkako edozein egoera edo abstentzio-kausa, egoera hori sortzen duena edo eragin dezakeena.

Laugarrena. Badakidala interes-gatazkarik ezaren adierazpena faltsua dela frogatzen bada, aplikatu beharreko araudiak ezartzen dituen diziplina-ondorioak, ondorio administratiboak eta judizialak ekarriko dituela

Sinadura-data	
Izena eta 2 abizen	
NANa	

V. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN ADIERAZPENA: ERE-DUA

Espedientea	
Kontratua/Dirulaguntza	

Goian adierazitako kontratazio/dirulaguntza prozeduraren inpartzialtasuna bermatzeko, behean sinatu duen pertsonak prestakuntza-prozesuko eta espedientearen izapideko parte-hartzaile modura, bere erantzukizunpean AITORTZEN DU:

Lehenengoa.-

Honen berri baduela:

1. Uztailaren 18ko Europako parlamentuko eta Kontseiluko (UE, EURATOM) 2018/1046 Araudiaren (EBko Finantza Araudia) «Interes-gatazkak» 61.3 araudiak ezartzen duela «interes-gatazka egongo dela funtzioen jardun inpartziala eta objektiboa familia arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, afinitate politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako arrazoiengatik arriskuan jartzen bada».

2. Sektore Publikoko Kontratuen azaroaren 8ko 9/2017 Legeak —Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014ko otsailaren 26ko 2014/23/EB eta 2014/24/EB zuzentarauen transposizioa egiten du Espainiako ordenamendu juridikora— honela definitzen du interes-gatazka 64. artikuluan (“Ustelkeriaren aurkako borroka eta interes-gatazken prebentzioa”): kontratazio-organoarentzat lan egiten duten eta aldi berean lizitazio-prozeduran parte-hartze bat izan dezaketen edo haren emaitzan eragina izan dezaketen langileen edozein egoera, lizitazio prozeduraren testuinguruan haien inpartzialtasuna edo independentzia itxura batean zalantzatan jar dezakeena interes finantzario, ekonomiko edo pertsonala zuzenean edo zeharka izateagatik”.

3. 2023rako Estatuko Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren 3. apartatuak honako hau ezartzen du: “Interes-gatazkaren arriskuaren analisi sistematiko eta automatizatu aplikatuko zaie erakunde erabakitzaile, exekutatzailerik eta instrumentalen zerbitzura dauden enplegatu publikoei eta gainerako langileei, baldin eta banaka edo kide anitzeko organoetako kide izanik kontratuak esleitzeko edo dirulaguntzak emateko deskribatutako prozeduretan parte hartzen badute”.

4. Aipatutako ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren 4. apartatuak honako hau ezartzen du:

- "Tresna informatikoaren bidez, familia-harreman edo sozietate-lotura zuzenak edo zeharkakoak aztertuko dira, zeinen ondorioz aurreko apartatuan aipatzen diren pertsonen eta prozedura bakoitzeko parte-hartzaileen artean interes-gatazka sor dezakeen interes pertsonala edo ekonomikoa egon baitaiteke".

-"Harremanak edo loturak identifikatzeko, tresnak, besteak beste, otsailaren 12ko 241/2021 (EB) Erregelamenduaren 22.2.d). iii) artikuluan aipatzen diren pertsona juridikoen benetako titulartasuneko datuak jasoko ditu, Zerga Administrazioiko Estatu Agentziaren datu-baseetan daudenak, bai eta notarioen eta erregistratzaileen elkargoekin sinatutako hitzarmenen bidez lortutakoak ere".

Bigarrena.-

Adierazpen hau sinatzen den unean, eta eskura duen informazioa kontuan hartuta, ez dagoela dirulaguntzak lizitzeko/emateko prozeduretan eragina izan dezakeen interes-gatazkatzat jo daitekeen ezain egoeratan, ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren laugarren apartatuan aurreikusitako terminoetan.

Hirugarrena.-

Konpromisoa hartzeko duela kontratazio-organoari/ebaluazio-batzordeari lehenbailehen jakinarazteko hasitako prozeduraren edozein unetan ezagutu eta gerta litekeen edozein interes-gatazka.

Laugarrena.-

Badakiela interes-gatazkarik ez dagoela dioen gezurrezko baieztapena egiteak ondorio diziplinazkoak/administratiboak/judizialak izango dituela, araudi aplikagarriaren arabera.

VI. ERANSKINA: IGEA – INTERES GATAZKARIK EZAREN EGIATAPENA: ERE-DUA

Espedientea	
Kontratua/Dirulaguntza	

Interes-gatazka egoteko arriskuaren azterketa MINERVA tresna informatikoaren bidez egin ondoren, urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduan ezarritakoaren arabera, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana gauzatzen duten prozeduretan interes-gatazkaren arriskua sistematikoki aztertzeari buruzkoa, zeina 2023ko Estatuko Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen ehun eta hamabigarren xedapen gehigarria aplikatuz eman dena, eta bandera gorri bat hauteman ondoren (bandera gorriaren deskribapena, hura detektatu zaien eskatzaileen zerrendarekin), berriro diot ez dagoela inolako interes-gatazkarik, prozeduran nire jarduera objektiboa arriskuan jar dezakeenik.

VII. ERANSKINA: HAUTETSIEEN ETA ENPLEGATU PUBLIKOEN JOKABIDE-JOKO ETIKOA

Tolosako Udalak iruzurrari eta ustelkeriari aurre egiteko zero tolerantzia politika publikoki adierazi du Adierazpen Institutuzional batean.

Udalak iruzurraren aurkako neurri eraginkorrak eta proportzionatuak martxan jartzeko prozedurak ditu, antzemandako arriskuak kontuan hartuta.

Prozedura horien barruan sartzen da, iruzurra prebenitzeko neurrien artean, Udaleko langile guztien jokabide-kode etiko bat zabalitzea. Kode hau funtsezko tresna da iruzurraren arloko balioak eta jokabideak transmititzeko, enplegatu publikoen jardura gidatu eta arautu behar duten printzipioak bilduz.

I.- Tolosako Udaleko langileen eguneroko jarduerak Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren Legearen testu bategina onartzen duen urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren 52.etik 54.era bitarteko artikuluetan jasotako printzipio etikoak betetzen direla adierazi behar du. Honako hau ezartzen dute artikuluko horiek:

«VI. KAPITULUA

Enplegatu publikoen betebeharrak. Jokabide-kodea

52. artikulua. Enplegatu publikoen betebeharrak. Jokabide-kodea.

Enplegatu publikoek arduraz bete beharko dituzte esleituta dituzten zereginak, eta interes orokorrak zaindu beharko dituzte, Konstituzioari eta gainerako ordenamendu juridikoari men eginez, eta honako printzipio hauen arabera jardun beharko dute: objektibotasuna, osotasuna, neutraltasuna, erantzukizuna, inpartzialtasuna, konfidentzialtasuna, zerbitzu publikoari dedikazioa, gardentasuna, zorrotasuna, irisgarritasuna, eraginkortasuna, zintzotasuna, kultura- eta ingurumen-ingurunearen sustapena, eta emakumeen eta gizonen arteko jokabide-printzipio publikoak errespetatzea.

Kapitulu honetan ezarritako printzipio eta arauak informatuko dute enplegatu publikoen diziplina-araubidearen interpretazioa eta aplikazioa.

53. artikulua. Printzipio etikoak.

1. Enplegatu publikoek Konstituzioa eta ordenamendu juridikoa osatzen duten gainerako arauak errespetatuko dituzte.

2. Haren jardunak herritarren interes orokorrak asetzea izango du helburu, eta inpartzialtasunera eta interes komunera bideratutako kontsiderazio objektiboetan

oinarrituko da, alde batera utzita jarrera pertsonalak, familiakoak, korporatiboak, bezeroak edo printzipio horrekin talka egin dezakeen beste edozein alderdi.

3. Zerbitzuak ematen dituzten administrazioarekin, nagusiekin, lankideekin, mendekoekin eta herritarrekin leialtasun- eta fede oneko printzipioen arabera jardungo dute.

4. Jokabide hori oinarrizko eskubideen eta askatasun publikoen errespetuan oinarrituko da, eta jaiotza, arraza- edo etnia-jatorria, generoa, sexua, sexu-joera, erlijioa edo sinesmenak, iritzia, desgaitasuna, adina edo beste edozein baldintza edo inguruabar pertsonal edo sozial dela-eta bereizkeriarik eragin dezakeen edozein jarduera saihestuko du.

5. Abstenitu egingo dira interes pertsonala duten gaitan, bai eta beren lanpostu publikoarekin interes-gatazkak sortzeko arriskua ekar dezakeen jarduera pribatu edo interes orotan ere.

6. Ez dute betebeharrak ekonomikorik hartuko, eta ez dute esku hartuko pertsona edo erakundeekiko finantza-eragiketetan, ondare-betebeharretan edo negozio juridikoetan, lanpostu publikoko betebeharrekin interes-gatazka eragin badezake.

7. Pertsona fisikoek edo erakunde pribatuak ez dute inolako mesede-traturik onartuko, ezta justifikaziorik gabeko pribilegioa edo abantaila dakarren egoerarik ere.

8. Eraginkortasun-, ekonomia- eta efizientzia-printzipioen arabera jardungo dute, eta interes orokorra lortzen dela eta erakundearen helburuak betetzen direla zainduko dute.

9. Ez dute eraginik izango izapideak edo administrazio-prozedura arintzean edo suntsiaraztean, bidezko arrazoirik gabe, eta, inola ere ez, horrek pribilegiorik badakar kargu publikoen titularren edo berehalako familia- eta gizarte-ingurunearen mesedetan, edo hirugarrenen interesak kaltetzen baditu.

10. Arduraz beteko dituzte dagozkien edo agintzen zaizkien zereginak, eta, hala badagokio, epe barruan ebatziko dituzte beren eskumeneko prozedurak edo espedienteak.

11. Zerbitzu publikora dedikatze printzipioaren arabera gauzatuko dituzte beren eskumenak, eta ez dute zerbitzu publikoaren aurkako jokaerarik izango, ezta zerbitzu publikoak gauzatzean neutraltasuna arriskuan jartzen duen beste edozein jokabide ere.

12. Sailkatutako gaiak edo legez zabaltzea debekatuta duten beste gai batzuk isilpean gordeko dituzte, eta kargua dela-eta ezagutzen dituzten gaiak buruz behar den diskrezioa izango dute, eta lortutako informazioa ezin izango dute erabili beren edo hirugarrenen onurarako, edo interes publikoaren kalterako.

54. artikulua. Jokabide-printzipioak.

1. Herritarrek, haien nagusiak eta gainerako enplegatu publikoak arretaz eta errespetuz tratatuko dituzte.

2. Lanpostuari dagozkion zereginak arduraz eta ezarritako lanaldia eta ordutegia betez beteko dira.

3. Goragokoen jarraibide eta agindu profesionalak beteko dituzte, non eta ez diren ordenamendu juridikoaren arau-hauste nabarmena; kasu horretan, berehala jakinaraziko dizkiete kasuan kasuko ikuskapen-organoei.

4. Herritarrei informazioa emango diete ezagutzeko eskubidea duten gai edo gaiei buruz, eta beren eskubideak baliatzeko eta betebeharrak betetzeko erraztasunak emango dizkiete.
5. Baliabide eta ondasun publikoak austeritatez administratuko dituzte, eta ez dituzte baliabide eta ondasun horiek erabiliko beren edo hurbileko pertsonen onurarako. Era berean, zaintzeko betebeharra izango dute.
6. Ohiko usadio sozial eta kortesiazkoetatik harago doan edozein opari, mesede edo zerbitzu, baldintza onuragarrietan, baztertu egingo da, Zigor Kodean ezarritakoari kalterik egin gabe.
7. Dokumentuak jasota eta gordeta egongo direla bermatuko dute, gero arduradunei helarazteko eta entregatzeko.
8. Prestakuntza eta kualifikazioa eguneratuta edukiko dituzte.
9. Laneko segurtasunari eta osasunari buruzko arauak beteko dituzte.
10. Beren nagusiei edo organo eskudunei helarazita dauden unitateko eginkizunen garapena hobetzeko egokitzat jotzen dituzten proposamenak jakinaraziko dizkiete. Horretarako, enplegatu publikoen edo administratuen proposamenak jasotzea zentralizatzeko eskumena duen instantzia egokia sortzea aurreikusi ahal izango da, zerbitzuan eraginkortasuna hobetzeko
11. Herritarrei arreta eskatzen duten hizkuntzan emango zaiela bermatuko dute, baldin eta lurraldean ofiziala bada.

II.- Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuan ezarritakoa alde batera utzita, PRTR neurrien betearazpenean parte hartzen duten kudeaketa-, jarraipen- eta/edo kontrolan egiten dituzten pertsonak arreta berezia jarriko dute Etika eta Jokabide Kode hau betetzean EEMko funtsekin finantzaturako proiektuak kudeatzeko prozeduraren honako alderdi eta fase hauetan:

1) Kasuan kasuko gaian aplikatzekoa den Batasuneko, estatuko eta/edo eskualdeko legeria zorrotz beteko da, bereziki honako gai hauetan:

- Gastuen hautagarritasuna.
- Kontratazio publikoa.
- Laguntza-erregimenak.
- Informazioa eta publizitatea.
- Ingurumena.
- Aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza.

2) SEMeko funtsen kudeaketarekin, jarraipenarekin eta kontrolarekin zerikusia duten langile publikoek gardentasunean oinarrituta beteko dituzte beren eginkizunak. Printzipio horrek argitasuna eta egiazkotasuna dakar barnean zein kanpoan ezagutarazten den edozein informazio edo daturen tratamenduan eta hedapenean.

Printzipio horren arabera, arretaz erantzun behar zaie informazio-eskaerei, interes publikoko arrazoiengatik sentikortzat jo daitekeen informazioaren osotasuna inola ere arriskuan jarri gabe.

3) Arreta berezia jarriko da gardentasun-printzipioa betetzeko:

- SEMeko funtsek finantzatutako laguntzak emateko prozesuen emaitzak ezagutarazten eta jakinarazten direnean.
- Kontratazio-prozedurak garatzen diren bitartean

4) Gardentasun-printzipioa betetzeak ez du esan nahi langileek konfidentzialtzat jotzen den informazioa behar bezala erabili behar ez dutenik, hala nola, datu pertsonalak edo enpresetatik eta beste erakunde batzuetatik datorren informazioa. Hala ere, ezin izango dute erabili norberaren edo hirugarrenen onurarako, faborezko tratuen bat lortzeko edo interes publikoaren kalterako.

5) Interes-gatazka egongo da funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kidesun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako beste edozein arrazoiengatik.

Interes-gatazka bat sortzen da enplegatu publiko batek bere interes pribatuak bere betebeharrak profesionalen aurretik jartzeko aukera izan dezakeenean.

III.- Kontu berezia izango da langile publikoek interes-gatazkarik sor ez dezaten, SEMen funtsek finantzatutako eragiketetan, kontratazio-prozedurei eta laguntza publikoak emateari dagokienez.

A) Kontratazio publikoa.

— Interes-gatazkako arriskuren bat identifikatzen bada, honako hauek egingo dira:

- Gertakariak inplikaturako pertsonarekin aztertzea, egoera argitzeko.
- Pertsona hori kontratazio-prozeduratik kanpo uztea.
- Hala badagokio, prozedura bertan behera uztea.

— Benetan interes-gatazkarik sortu bada, zehapenen arloko lege-araudia aplikatuko da.

B) Laguntza publikoak.

— SEMeko funtsekin finantzatutako laguntzak hautatzeko, emateko eta kontrolatzeko prozesuetan parte hartzen duten enplegatu publikoek ez dute parte hartuko interes pertsonala duten gaietan.

— Interes-gatazka sortzen bada, zehapenen arloko lege-araudia aplikatuko da.

IV.- Etika eta Jokabide Kode honen printzipioak ulertzea eta betetzea SEMeko funtsekin finantzatutako eragiketak kudeatu, jarraitu eta/edo kontrolatzeko eginkizunak betetzen dituzten pertsona guztien erantzukizuna da.

Hala ere, komeni da erantzukizun espezifiko batzuk zehaztu eta zehaztea, lanbide-profilen arabera.

Langile guztiek: betebeharrak hauek dituzte:

- Kodean xedatutakoa irakurri eta betetzea.
- Lankideei, hornitzaileei, laguntza teknikoko enpresei, laguntzen onuradunei edo udalarekin interakzioan diharduen beste edozein pertsonari lan ingurunean zabaltzen laguntzea.

Zerbitzu-arduradunek, aurrekoek gain, betebeharrak dituzte:

- Kodeari buruz sor daitezkeen zalantzak argitzen laguntzea.
- Hori betetzeko eredu izatea.

Zuzendaritza-organoak.

- Langile guztiek Kodea ezagutzea, bai eta Kodea betetzea eta haren aginduak betetzea sustatzeko betebeharra ere.

VIII. ERANSKINA: IKUR EDO ADIERAZLE GORRIAK IRUZURRAREN AURKAKO BORROKAN

Ikur gorriak alarma-seinaleak, pistak edo balizko iruzurraren zantzuak dira. Ikur gorria izateak ez du nahitaez esan nahi iruzurra dagoenik, baina jarduera-eremu jakin batek arreta gehigarria behar duela adierazten du, iruzur potentzial bat baztertzeko edo baieztatzeko. Hemen, Eskualde Garapeneko Europako Funtsak –EGEF-, Europako Gizarte Funtsak –EGIF- eta Kohesio Funtsek (COCOF 09/0003/00 of 18.2.2009 – Information Note on Fraud Indicators for ERDF, ESF and CF) iruzur adierazleei buruz egindako informazio-oharraren eranskinetan jasotako ikur gorriak jasotzen dira.

A. IRUZURRAK KONTRATUETAN ETA KONTRATAZIO PUBLIKOAN

Iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak, eta dagozkien adierazleak (alerta-adierazleak)

Eranskin honetan kontratuen eta kontratazio publikoaren esparruko **hamasei iruzur-mekanismo** komun eta errepikari aurkezten dira, haien deskribapenarekin eta adierazleekin batera.

Aintzatespen orokorra duten mekanismoen **zerrenda amaitu gabe dago; mekanismo gehiago egon ahal dira.**

Eranskin honek, neurri handi batean, iruzurraren prebentzioaren eta detekzioaren arloko profesionalen instrukzioan ACFEK (iruzur ikuskatzaileen elkarte) aplikatzen dituen egitura eta edukiak erabiltzen ditu.

1. Ustelkeria, eroskeriak eta legez kanpoko komisioak

Mekanismoaren deskribapena:

Eroskeria eta legez kanpoko komisioa «baliozko gauzaren» bat ematea edo jasotzea da, administrazio-egintza batean edo enpresa-erabaki batean eragiteko.

Erosketen ordainketa

Askotan, «baliozko gauza» ez da dirua (anbiguitasunak aitzakiak errazago asmatzea ahalbidetzen du, behar izanez gero). Hartzailearengan modu ustelean eragiteko asmoz emandako edo jasotako edozein onura ukigarri eroskeria izan daiteke. Erosteke emandako eta jasotako «gauza baliozko» adibide gisa, honako hauek aipa ditzakegu: erakundeak edo enpresak ezarritako maximoa gainditzen duten opariak; «maileguak», baliozkoak edo ez; kreditu-txartelen erabilera; gehiegizko prezioen ordainketa (adibidez, 500.000 euro 200.000 eurotan baloratuta dagoen apartamentu baten truke); apartamentu baten doako erabilera edo prezio murriztuan; ibilgailu baten doako erabilera leasing-ean; «ordainketa faltsuak, eskudirutan edo banku-komisio gisa».

Kontratua esleitu ondoren, eroskeria gehienak legez kanpoko komisio gisa ordaintzen dira, eta horrek esan nahi du kontratistak kobratzen duen faktura bakoitzaren ehuneko jakin bat ordaintzen duela.

Eroskeria ordaintzeko modua edozein dela ere, prezioak puztu egiten dira edo ondasun eta zerbitzuen kalitatea murriztu egiten da, ordainketen kostua estaltzeko.

Ordainketa ustelek beste iruzur mota asko errazten dituzte, hala nola faktura faltsuak egitea, gastu mamuak edo kontratuaren zehaztapenak ez betetzea.

Eragin ustela

Kontratuen eta kontratazio publikoaren eremuan, eragin ustelaren ondorio honako hauek izaten dira: hautaketa desegokia, iturri bakarreko erosketa bidegabe gisa (kontratazio publikoaren atalasetik beherako hainbat esleipen egon litezke), arrazoirik gabe garestiak diren prezioak, gehiegizko erosketak, kalitate baxuko onarpena eta atzerapenak edo entregarik eza.

Iruzuraren adierazleak:

Eroskeria eta legez kanpoko komisioen adierazlerik ohikoena da kontratista batek langile kontratatzaile batengandik jasotzen duen tratu mesedegarria, azalpenik gabekoa, denbora jakin batean.

Alertaren beste adierazle batzuk:

- Gizarte-harreman estua dago enplegatu kontratatzaile baten eta zerbitzu-emaile edo hornitzaile baten artean.
- Enplegatu kontratatzailearen ondarea azalpenik gabe edo bat-batean handitzen da.
- Enplegatu kontratatzaileak kanpoko negozio estali bat dauka.
- Kontratistak legez kanpoko komisioak ordaintzen ditu.
- Kontratuetan agiririk gabeko aldaketak gertatzen dira edo aldaketa batzuk sarri, zeinek kontratuen balioa handitu egiten baitute.
- Langile kontratatzaileak uko egiten dio kontratazio publikoarekin zerikusirik ez duen lanpostu batera igotzeari.
- Langile kontratatzaileak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen.

2. Ezkutuko interes-gatazka

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratista den erakundeko langile batek kontratu batean ezkutuko finantza-interesen bat badu, edo kontratista bada, interes-gatazka sortzen da. Interes-gatazka potentzial batek ez du lege-ekintzarik jasango, baldin eta enplegu-emaileak behar den unean detektatzen eta onartzen badu. Enplegatu batek, adibidez, isilpean eduki dezake hornidura-enpresa bat edo kontratista bat, fikziozko sozietate bat sor dezake, eta horrekin prezio puztuan erosten ditu hornidurak, edo ezkutuko interesak izan ditzake ondasunen salmentan edo errentamenduan.

Iruzuraren adierazleak:

- Kontratista jakin batek azaldu gabeko edo ohiz kanpoko favoritismoa du. Etengabe onartzen da lan garestia, kalitate eskasekoa, etab.
- Langile kontratatzaileak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen.
- Langile kontratatzaileak uko egiten dio kontratazio publikoarekin zerikusirik ez duen lanpostu batera igotzeari.
- Badirudi enplegatu kontratatzaileak aparteko negozio bat zuzentzen duela edo lehiatzeko moduko sozietate batean lan egiten duten senideak dituela.
- Kontratazioaz arduratzen den enplegatu baten eta zerbitzu edo produktuen hornitzaile baten arteko sozializazioa.
- Kontratazioaz arduratzen den enplegatuaren aberastasunaren edo bizi-mailaren igoera ulertezina edo bat-batekoa.
- Litzitazioaren dokumentuak idazteaz arduratzen den pertsonak edo goi-mailako funtzionario batek kanpoko enpresa bat kontratatu nahi du dokumentazioa idazten laguntzeko, beharrezkoa ez bada ere.
- Prozedura negoziatu bat aukeratzen da, prozedura ireki bat egin daitekeen arren.
- Kontratazio-organoko langile batek lehiaketan parte har dezakeen enpresa batentzat lan egin du, kontratazio-organon sartu aurretik

3. Lizitzaile baten aldeko zehaztapenak eta baldintza-agiriak

Mekanismoaren deskribapena:

Baldintza-agiriek lizitzaile jakin baten kualifikazioetara egokitutako zehaztapenak dituzte, edo lizitzaile bakar batek bete ditzakeenak.

Iruzuraren adierazleak:

- Eskaintza bakarra aurkeztea edo eskaintza kopuru txikia, lizitaziorako hautagai gisa;
- Prozedurako agiri gidarien eta kontratista irabazlearen produktu edo zerbitzuen

arteko aparteko antzekotasuna;

- Beste lizitazaile batzuen kexak;
- Aurreko antzeko prozeduretan onartutakoak baino preskripzio murriztaileagoak edo orokorragoak dituzten agiriak;
- Ezohiko klausulak edo arrazoizkoak ez diren klausulak dituzten agiriak;
- Hornitzaile berari esleipen kopuru handia egitea;
- Kontratzaileen eta lizitazaile batzuen artean harreman pertsonalak egotea;
- Botere esleiztaileak marka jakin baten produktu bat definitzen du produktu generiko baten orde.

4. Kolusio-lizitazioa

Mekanismoaren deskribapena:

Eremu geografiko edo eskualde bateko edo industria-sektore jakin bateko kontratista batzuek konspiratu egiten dute lehiari aurre egiteko eta prezioak igotzeko, lizitaziorako kolusio-mekanismo desberdinen bidez.

Eskaintza osagarriak

Eskaintza osagarriek, «ordezkagiri» edo «de resguardo» gisa ere ezagutzen direnek, eskaintza benetakoak dirudite, baina benetan bilatzen dutena da eroslearen onarpena ziurtatzea.

Lizitazaileak ados jartzen dira prezio altuko eskaintzak aurkezteko edo zehaztapenekin bat ez datozenak aurkezteko. Horrela, kontratista jakin bat aukeratu eta prezio puztua onartzen da. Esleipendunak bere irabazien ehuneko bat partekatzen du hautatu gabeko lizitazaileekin.

Azpikontratitzen du edo prezio altuko beste kontratu batzuk lortzen laguntzen die. Gezurrezko konpainiek edo enpresa afiliatuek ere aurkez ditzakete eskaintza osagarriak.

Eskaintzak ezabatzea

Lizitazioetako iruzur-mekanismoek arrakasta izan dezaten, lizitzaileen kopurua mugatua izan behar da, eta guztiek konspirazioan ados egon behar dute. Lizitazaile berria edo ez-laguntzailea agertzen bada, prezioaren inflazioa agerikoa izango da. Hori saihesteko, konspiratzaileek beste enpresa batzuk erosi ahal izango dituzte, eskaintzarik aurkez ez dezaten, edo bitarteko sinesgarriagoak erabili parte hartzeari uko egiteko.

Konspiratzaileek hornitzaileak eta azpikontratatistak ere hertsatu ditzakete, enpresa ez-laguntzaileekin lan egin ez dezaten, haien monopolioa babesteko.

Eskaintzak txandakatzea

Konspiratzaileek txandakatu egiten dira eskaintza osagarriak aurkezteko edo lizitazioan parte hartzeari uko egiteko; horrela, eskaintzarik baxuena aurkezten duen lizitatuak txandakatu egiten da. Txandakatzea eremu geografikoaren arabera izan daiteke – kontratista batek eskualde bateko errepide guztiak eraikitzen ditu, eta beste batek inguruko eskualdekoak –, lan motaren, aldi baterakoaren eta abarren arabera.

Merkatuaren esleipena

Enpresa laguntzaileak ados jartzen dira merkatuak edo produktu-lerroak zatitzeko eta gainerako esleitutako eremuetan ez lehiatzeko, edo neurri kolusiboen bidez bakarrik lehiatzeko, hala nola eskaintza osagarriak soilik aurkeztuz. Batzuetan, langile batzuek lizitazioarako kolusio-mekanismoetan parte hartzen dute –batzuetan, «lehiakideak» diren enpresetan finantza-interesak dituzte –, eta prezioen zati bat puztuta jasotzen dute.

Iruzuraren adierazleak:

- Eskaintza irabazlea altuegia da alderatuz gero kostuen zenbatespenekin, argitaratutako prezioen zerrendekin, antzeko obra edo zerbitzuekin edo sektoreko batez besteko prezioekin eta merkatuko bidezko prezioekin.
- Lizitatuak guztiak prezio altuak aurkezten jarraitzen dute.
- Eskaintzetako prezioak jaitsi egiten dira lizitatuak berri bat lehiaketan sartzen denean.
- Irabazleak eskualdearen, zereginaren edo obra motaren arabera txandakatzen dira.
- Esleipendunak enpresa galtzaileak azpikontratatuak ditu.
- Ezohiko eskaintza-ereduak (adibidez, eskaintzek beherapen-ehuneko zehatzak dituzte, eskaintza irabazlea prezio onargarrien atalasearen azpitik doi-doi dago, kontratuaren aurrekontura zehazki eskaintzen da, eskaintzen prezioak altuegiak dira, gertuegiak, oso desberdinak, zenbaki biribilak, osatugabeak, etab.);

5. Hitzartutako zehaztapenak

Eskaintzen edo proposamenen deialdietan lizitzaile jakin baten kualifikazioetara egokitutako espezifikazioak jaso daitezke, edo lizitzaile bakar batek bakarrik bete ditzakeenak. Hori ohikoa da ITko kontratuetan eta beste kontratu tekniko batzuetan.

Zehaztapen murriztaileegiak erabil daitezke beste lizitzaile kualifikatu batzuk baztertzeko edo justifikaziorik gabeko errekurtsua eskuratzeko-iturri bakar batera eramateko, eta hala, lehia erabat saihesteko.

Kontratista jakin bati mesede egiten dion zehaztapen itunduen eredu batek ustelkeria iradokitzen du.

Iruzuraren adierazleak:

- Lizitzaile bakar batek edo lizitzaile gutxi erantzun die eskaintzen deialdiari.
- Zehaztapenak eta enpresa irabazlearen produktua edo zerbitzuak oso antzekoak dira.
- Beste lizitzaile batzuek erreklamazioak aurkeztu dituzte.
- Zehaztapenak aurreko antzeko eskaintza-deialdietan baino nabarmen zorrotzagoak edo orokorragoak dira.
- Ohiz kanpoko zehaztapenak daude, edo oso arazoizkoak ez direnak.
- Hornitzaile bati egindako esleipen-kopuru handia dago.
- Lizitazio-prozesuan harreman pertsonalak daude kontratatzaileen eta lizitzaile batzuen artean.
- Erosleak artikulua bat marka-izen batekin definitu du deskribapen orokor bat eman beharrean.

6. Datuak iragaztea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratazioaz, proiektuaren diseinuaz edo eskaintzen ebaluazioaz arduratzen diren langileek isilpeko informazioa iragaz dezakete, laguntza jasotzen duen lizitzaile bati proposamen tekniko edo finantzario bat egiten laguntzeko. Informazio hori, adibidez, gutxi gorabeherako aurrekontuei, hobetsitako konponbideei edo lehia-eskaintzen xehetasunei buruzkoa izan daiteke.

Iruzuraren adierazleak:

- Lizitazio-prozeduren kontrola eskasa da; adibidez, epeak ez dira aplikatu.
- Eskaintza irabazlea hurrengoaren azpitik dago.
- Eskaintza batzuk laster ireki dira.
- Eskaintza berantiarak onartu dira.
- Aurkeztutako azken eskaintza txikiena da.
- Eskaintza guztiak baztertzea eta kontratua berriro ateratzea lizitaziora.
- Lizitazio-aldian, irabazlea posta elektronikoko bidez edo beste bideren baten bidez komunikatu da kontratazioaz arduratzen diren langileekin.

7. Eskaintzak manipulatzeko

Mekanismoaren deskribapena:

Oso kontrolatuta ez dagoen lizitazio-prozedura batean, parte hartzen duten langileek manipulatu egin ditzakete jasotako eskaintzak, kontratista mesedegarri bat aukeratzen dela ziurtatzeko (eskaintzak aldatuz, «galduz», zehaztapenetan egindako ustezko akatsengatik zenbait eskaintza baliogabetuz, etab.).

Iruzurraren adierazleak:

- Beste lizitatzailerik batzuek erreklamazioak aurkeztu dituzte.
- Lizitazio-prozedurak prozedura urri eta desegokien pean jarri dira.
- Jasotako eskaintzetan aldaketak egon izanaren zantzuak daude.
- Eskaintza batzuk baliogabetu dira akatsak dituztelako.
- Lizitatzailerik kualifikatu bat deskalifikatu egingo da, zalantzazko arrazoiengatik.
- Ataza ez da berriro lizitaziora aterako, jasotako eskaintza gutxienekoa lortu ez arren.

8. Iturri bakarreko justifikaziorik gabeko eskuratzeak

Mekanismoaren deskribapena:

Mekanismo horrek ustelkeria eragin ohi du, batez ere erdua errepikatzen bada eta zalantzazkoa bada.

Esleipen horiek egin daitezke erosketak zatituz, lehiarako lizitazio-atalaseak saihesteko, iturri bakarreko erosketa-egiaztagiriak faltsutuz, zehaztapen oso zorrotzak idatziz edo aurretiko kontratuak luzatuz, lizitazio berri baterako deialdia egin beharrean.

Iruzuraren adierazleak:

- Esleipenak iturri bakar bati egiten zaizkio, lehiarako lizitazio-atalasearen edo berrikusteko goiko atalasearen azpitik.
- Aldez aurretik lehiakorrak ziren kontratazio batzuk jada ez dira lehiakorrak.
- Erosketak zatitu egiten dira lehiarako lizitazio-atalasea saihesteko.
- Lizitazio-deialdia zerbitzu-emaile bati bakarrik bidaliko zaio.

9. Gastuaren zatikapena

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratatzaileek prestazio bat bi eskaera edo kontratu gehiagotan banatzen dute, lehia edo berrikuspenak saihesteko.

Gastuen banaketa («salamia-erregulazio teknika» ere esaten zaio) ustelkeriaren zantzua izan daiteke, edo enplegatzaile erosle batek beste iruzur-mekanismo batzuk aplikatzearen zantzua.

Iruzuraren adierazleak:

- Antzeko helburua duten bi erosketa edo gehiago ikusten dira, esleipendun berari egindakoak, zuzeneko esleipen-prozedurak edo publizitate-atalaseak erabiltzeko onartutako mugen azpitik, edo lehia-berme handiagoko prozedurak eskatuko lituzketenak;
- Erosketak justifikaziorik gabe bereiztea, adibidez, eskulanerako eta materialetarako kontratu bereziak, biak lizitazio irekiko atalaseen azpitik egonik;
- Erosketa sekuentzialak, lizitazioen publizitatea egiteko betebeharraren atalasearen azpitik.

10. Kontratuen nahasketa

Mekanismoaren deskribapena:

Antzeko hainbat eskaera dituen kontratista batek langile-kostu, ordainsari edo gastu berberak kargatzen ditu horietako batzuetan, eta horrek gainfakturazioa eragiten du.

Iruzuraren adierazleak:

- Antzeko fakturak aurkezten dira zeregin edo kontratu desberdinen esparruan.
- Kontratista berak aldi berean zeregin bat baino gehiagorengatik fakturatu du.

11. Kostuak bidegabe lotzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratista batek iruzurra egiten du nahita, onargarriak edo arrazoizkoak ez diren edo kontratu bati zuzenean edo zeharka esleitu ezin zaizkion kostuak kargatuz. Lan-kostuak materialezkoak baino gehiago kargatu daitezke bidegabe, teorikoki langile baten lana edozein kontratutan karga baitaiteke.

Lan-kostuak manipulatu egin daitezke, gezurrezko ordu-fitxak sortuz, ordu-fitxak edo justifikazio-dokumentazioa aldatuz edo, besterik gabe, puztutako lan-kostuak fakturatu justifikazio-agiririk gabe.

Iruzurraren adierazleak:

- Gehiegizko edo ohiz kanpoko lan-kargak adierazten dira.
- Kontratuaren aurrerapenarekin koherentziarik ez duten lan-kargak eragiten dira.
- Ordu-fitxetan aldaketa nabariak daude.
- Ezinezkoa da ordu-fitxak aurkitzea.
- Material-kostu berberak kontratu bati baino gehiagori dagozkio.
- Zeharkako kostuak zuzeneko kostu gisa egozten dira.

12. Prezioak modu desegokian finkatzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratatik bere prezio-proposamenetan kostuei edo prezioak finkatzeari buruzko datu gaurkotuak, osoak eta zehatzak agertzen ez dituenean ezartzen dira prezioak modu desegokian, eta horrek kontratua garestitzea eragiten du.

Iruzurraren adierazleak:

- Kontratatik uko egiten dio kostuen egiaztagiriak aurkezteari, entregatzea atzeratzen du edo ez da aurkezteko gai.
- Kontratatik dokumentazio desegokia edo osatugabea aurkeztu du.
- Prezioak ezartzeari buruzko informazioa zaharkitua dago.
- Badirudi prezioak altuak direla antzeko kontratuekin, prezio-zerrendekin edo sektoreko batez besteko prezioekin alderatuta.

13. Kontratuaren zehaztapenak ez betetzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratuaren zehaztapenak betetzen ez, eta betetzearen itxura egiten duten kontratistek iruzurra egiten dute.

Mekanismo horien adibide gisa, honako hauek aipa ditzakegu: eraikuntza-materialak edo kalitate txikiagoko piezak erabiltzea, errepideak eraikitzeko proiektuetan bide-azpiegitura egokia ez eraikitzea, eta abar. Halaber, asmoa mozkinak handitzea da, kostuak murriztuz, epeak ez betetzeagatiko zigorrak saihestuz eta abar. Mekanismo horietako asko zailak dira detektatzen aditu independenteek zuzeneko ikuskapen edo probarik egin gabe. Batzuetan, iruzurgileak ikuskatzaileak erosten saiatzen dira.

Iruzuraren adierazleak:

- Proben eta ikuskapenen emaitzak ez datoz bat kontratuaren zehaztapenekin.
- Frogak eta ikuskapenak egiaztatzen dituzten agiriak falta dira.
- Kalitatea eta emaitzak txarrak dira, eta erreklamazio-kopuru handia dago.
- Kontratistaren gastuen erregistroetan egiaztatzen da, adibidez, ez dituela erosi obretarako behar diren materialak, ez duela eta ez duela errentan eman beharrezko ekipamendua, edo ez zuela behar besteko eskulanik lantokian (oharra: egiaztapen gurutzatu horiek baliotsuak izan daitezke).

14. Faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratista batek nahita aurkezten ditu faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak, bere kontura jardunez edo langile kontratatzaileekin kolusioan, ustelkeriaren ondorioz.

Iruzuraren adierazleak:

- Fakturatutako ondasunak edo zerbitzuak ez daude inbentarioan, edo ezin da horien berri eman.
- Ez dago fakturatutako ondasun edo zerbitzuen ordainagiririk.
- Fakturatutako ondasun edo zerbitzuen eskaera zalantzarazkoa da edo ez da existitzen.
- Kontratistaren erregistroek ez dute jasotzen lana egin denik edo beharrezko kostuak egin direnik.

- Prezioak, zenbatekoak, artikuluen edo baldintzen deskribapenak gehiegizkoak dira, edo ez datoz bat kontratuaren xedearekin, eskaerarekin, ordainagirien erregistroarekin, inbentarioarekin edo erabilera-erregistroekin.
- Faktura asko daude, zenbateko bera, faktura-zenbaki bera, data bera eta abar dutenak;
- Azpikontratazioak egin dira modu jarraituan, bata bestearen atzetik.
- Eskudiruzko ordainketak egin dira.
- Paradisu fiskaletan inskribatutako enpresei ordainketak egin zaizkie.

15. Zerbitzu mamuen emaileak

Mekanismoaren deskribapena:

A) Langile batek ordainketak baimentzen dizkio fikziozko saltzaile bati funtsak bidegabe erabiltzeko. Mekanismoa ohikoagoa da eskari-, harrera- eta ordainketa-betebeharrak bereizita ez badaude.

B) Kontralistek enpresa fantasmak sortzen dituzte eskaintza osagarriak kolusioan aurkezteko, kostuak puzteko edo, besterik gabe, gezurrezko fakturak sortzeko.

Esperientziak erakutsi du iruzurgileek benetako enpresen izenen antzeko enpresen izenak erabiltzen dituztela.

Iruzuraren adierazleak:

- Zerbitzu-hornitzailea ezin da aurkitu enpresen direktorioetan, Interneten, Googlen edo beste bilatzaile batzuetan.
- Zerbitzu-hornitzaileen helbideak ez daude.
- Zerbitzu-emaileak aurkeztutako zerrendako helbideak edo telefono-zenbakiak faltsuak dira.
- Paradisu fiskal batean inskribatutako enpresa batera jotzen da.

16. Produktuak ordezkatzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratuan zehaztutako artikulua kalitate apalagoko beste batzuekin ordezte da, erosleak horren berri izan gabe. Kasurik txarrean, produktuaren ordezkapenak biziak arriskuan jar ditzake; adibidez, azpiegiturako edo eraikinetako akatsengatik. Ordezkapena bereziki erakargarria da kalitate handiko materialak behar dituzten kontratuetan, eta horien ordezkari antzeko itxura duten baina askoz merkeagoak diren beste produktu batzuk erabil daitezke. Batzuetan, detektatzeko zailak diren osagaiak erabiltzen dira. Era berean, bereziki sortutako laginak erabil daitezke ikuskapenean engainatzeko.

Iruzurraren adierazleak:

- Bilgarri ezohikoak edo generikoak erabiltzen dira: bilgarriak, koloreak edo marrazkiak, ohikoak ez direnak.
- Espero den itxura ez dator bat benetakoarekin.
- Desberdintasunak daude produktuen identifikazio-zenbakien eta argitaratuak, katalogoan edo zenbaki-sisteman daudenen artean.
- Probetan edo funtzionamenduan hautemandako akatsen kopurua batez bestekoa baino handiagoa da, ordezeko pieza goiztiarrak behar dira edo mantentze- edo konpontze-kostuak handiak dira.
- Betetze-ziurtagiriak kualifikatu gabeko edo ziurtatu gabeko pertsona batek sinatuta daude.
- Alde nabarmena dago zenbatetsitako kostuen eta materialen benetako kostuen artean;
- Serie-zenbakiak ez dira ohikoak edo ezabatuta daude; serie-zenbakiak ez datoz bat fabrikatzailearen bidezko zenbaki-sistemearekin.
- Inbentarioan edo fakturan jasotako artikuluen zenbakiak edo deskribapenak ez datoz bat eskaeran aurreikusitakoarekin.

B. IRUZURRAK ESKULANAREN KOSTUETAN ETA ZERBITZUETAN

Iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak, eta horiei dagozkien adierazleak (alerta-adierazleak).

Eranskin honetan aholkularitza-zerbitzuen esparruko iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak aurkezten dira, haien deskribapenarekin eta adierazleekin batera.

Eskulanari dagokionez, kontabilitate-sistemaren kontrol garrantzitsuenak langile indibidualarena eta enplegatuak lan egindako denbora zehaztasunez erregistratzeko erantzukizuna onartzearena dira.

Errekonozimendu orokorra duten mekanismoen zerrenda ez da zehatza:

1. Eskulanaren kostuak

Mekanismoaren deskribapena:

Kanpoko egiaztapen fisiko edo independenterik gabe, eskulana oso erraza da manipulatzeko. Enpresaburu batek nahita adieraz dezake eskulan faltua, zuzena eta zeharkakoa. Kontua da ea langilearen denbora behar bezala kargatzen den benetan lan egin duen proiektuan. Baliteke hirugarrenen (fakturak, eskaerak, etab.) lan-kostuak frogatzen dituen dokumentaziorik ez egotea.

Iruzuraren adierazleak:

- Gastuen afektazio-eredu bereizgarriak jarraitzen dira.
- Kargatutako kostuak bat-batean eta nabarmen aldatzen dira.
- Gehiegizko edo gehieneko mugetatik gertuko proiektu/kontratueta kargatutako gastuak murriztu egiten dira.
- Kostuak zeharka kargatzen zaizkien enplegatuen ehuneko neurrigabea dago.
- Enplegatu asko birsailkatu dira zuzenetik zeharkakora edo alderantziz.
- Enplegatu berberak etengabe birsailkatzen dira zuzenekoetatik zeharkakoetara edo alderantziz.
- Kargatutako lan-kostuen barne-kontrolak ahulak dira; langileen ordutegi-fitxak alde aurretik sinatzen dira edo gainbegiraleak betetzen ditu, arkatzez edo ordainketa-aldiaren amaieran.
- Orduak eta euro errealak beti bat datoz edo ia bat datoz aurrekontuan jasotako kopuruekin.
- Egunkariko sarrerak doitu egiten dira kontratuen, I+Gren eta merkataritza-lanaren partiden arteko kostuak aldatzeko.
- Bereziki babestutako kontuen kostuak kargatzean, igoera edo gutxitze nabarmenak gertatzen dira.
- Inkohereziaz daude langilearen lan-denborari dagozkion gastuen eta bidaiagastuen artean.

2. Aparteko ordu deskonpentsatuak

Mekanismoaren deskribapena:

Enpresaburu batek aparteko ordu faltuak adieraz ditzake nahita, aparteko orduengatik kreditu informaliak ematen ez bada, baimen gehigarriaren denbora gisa. Kontua da ea langilearen denbora behar bezala kargatzen den benetan lan egin duen proiektuan. Ez dago hirugarrenen dokumentaziorik.

Iruzuraren adierazleak:

- Zuzeneko edo zeharkako profesionalek hainbat proiektutan ordaindu gabeko aparteko ordu asko lan egitea eskatzen da.
- Aldi luze batean, soldatapeko enplegatuetatik egunero lan egindako ordu erregularrak bakarrik kargatzen dira.
- Ordaindu gabeko aparteko orduak kudeatzeko eredu bat dago: lan egindako aparteko orduengatik abantailak.
- Luzatzen diren kontratu/proiektuetan ordaindu gabeko orduetan baino ez da lan egiten.

3. Aholkularitza-zerbitzuak/profesionalak

Mekanismoaren deskribapena :

Adibide gisa: Zerbitzuek laguntza egokia jaso zuten, aholkularitza-akordioekin, fakturekin eta txosten zehatzekin. Estalitako gaiak kontratistaren eragiketekin lotuta zeuden, eta gomendio egokiak eman ziren eragiketa jakin batzuen eraginkortasuna hobetzeko. Kontratatistak praktikan jarri zituen gomendio gehienak. Erabaki aplikagarriak behar bezala zehaztuta zeuden, eta ordainsariak arrazoizkotzat jo ziren.

Hala ere, kontratatutako enpresa batzuen zerbitzuak ez ziren alde zuzenetik erabili. Akordioetan ez zen zehazten zer zerbitzu emango zituzten enpresek; hala ere, zehazten zen nork emango zituen zerbitzuak eta zer ordu-tarifa aplikatuko zen. Banakako laburpenak ez zeuden eskuragarri. Enpresa berri horien ordainsariak handiagoak ziren. Enpresaren ordezkariak ezin izan zituen ordainsari handienak azaldu, ezta enpresa horiek zer emango zuten zehaztu ere.

Bestalde, fakturretan agertzen ziren zerbitzu gehigarrien deskribapenak lausoak ziren eta akordioari baino ez zioten erreferentzia egiten. Gastua prezio osoan egindako zenbatekoa zen, erabilitako orduak, ordu-tarifa, bidaiak-gastuak edo bestelako gastuak banakatu gabe. Ez zegoen ez bidaiak-txostenik, ez bestelakorik. Ez zegoen informazio gehigarririk enpresa horiei buruz. Enpresaburuak emandako zerbitzuen hitzeko bermeak baino ezin izan zituen aurkeztu.

Azkenik, fakturretan posta-kutxa bat ageri zen helbide gisa, eta enpresak ez ziren agertzen telefono-gidan.

Iruzuraren adierazleak:

- Kontratu edo akordio formalik ez izatea, eta kopuru handiak ordaintzea «emandako zerbitzuengatik», oso zehaztapen gutxiko fakturen arabera.
- Akordio edo kontratu formalik egotea, baina eman beharreko zerbitzuen deskripzioa oso lausoa izatea, eta gastuak justifikatzeko bestelako agiririk ez egotea, hala nola faktura zehatuak, txostenak edo bidaiak-azterlanak.
- Ordaindutako zerbitzuak legeak edo araudiek babestutako informazioa edo datuak lortzeko, banatzeko edo behar ez bezala erabiltzea.
- Ordaindutako zerbitzuen helburua eskaera baten edukian modu desegokian eragitea, proposamen edo aurrekontu bat ebaluatzea, kontratuak esleitzeko iturriak hautatzea edo kontratu, aldaketa edo erreklamazio bat negoziatzea, esleipena kontratista nagusiari edo azpikontratista bati dagokion kontuan hartu gabe.

- Ordaindutako zerbitzuak enpresa-praktikak edo interes-gatazkek debekatzen dituen estatutu edo erregelamendu bat urratzeko moduan lortu edo ematea.

4. Lan-kategoriak edota baliabide pertsonalen kostua gutxitzea

Mekanismoaren deskribapena :

Adibidea: Kontratista batek azken bi urteetan esleitutako denbora- eta material-kontratu bat (T+M) berritzeko egindako proposamenean, ordu-tarifak proposamenak baino nabarmen txikiagoak aurkeztu zituen, administrazio-kategoriari dagokionez izan ezik. Kontratu lizitaziora atera zenean, jatorrizko proposamenak beharrezko langile guztiak zituen. Kontratu esleitu ondoren, kontratistak proposatutakoak baino soldata txikiagoak zituzten langileak kontratatu zituen. Langile kontratatu berri batzuen kualifikazioak zehaztutako betekizunen azpitik zeuden. Kontratistak langile kontratatu berri asko kualifikatu gabeko lan-kategoriatan sailkatu zituen.

Iruzuraren adierazleak

- Alde handiak egotea proposatutako kostu unitarioen edo kantitateen eta benetako kostuen artean, lan-esparrua edo -premiak aldatu gabe.
- Fakturazioa. kontratuan ezarritako gehieneko mailan egitea beti. Salbuespen bat egon zitekeen, baldin eta kontratuan/eskaeran zehazten bazen zenbat ordu fakturatu behar ziren.
- «Funtsezko enplegatu» gisa proposatutako gizabanako jakin batzuek ez kontratatzea edota aldatzea kontratuaren exekuzioan zehar.
- Proposatutako baliabide pertsonalak aldatzea, eskaintzan aurkeztutakoa alderatuz.
- Kontratazio-espeditentearen dokumentazioarekin bat ez datozen pertsonalaren kontratazioak egitea. Halaber, kontratuan aurreikusten ez diren soldata igoerak aplikatzea, kontratuaren prezioa igotzeko.
- Langileen gaitasunak bat ez etortzea beren lan-kategoriarako edo kontratuaren zehaztapanetan zehaztutako betekizunekin.
- Enpresak normalean zeharkako gisa kargatzen zituen langileen gastuak kontratura zuzenean kargatzea;
- Bazkideen, agenteen, ikuskatzaileen eta bestelako enplegatuen gastuak kargatzea kontratuaren baldintzak edo enpresak ezarritako kontabilitate-politikak eta -prozedurak urratuz.

C. IRUZURRA DIRU-LAGUNTZETAN EDO LAGUNTZETAN

1. Ustelkeria, eroskeriak eta legez kanpoko komisioak

Deskribapena:

Eroskeria eta legez kanpoko komisioak "baliozko gauzaren" bat ematean edo jasotzean datza, administrazio-egintza batean edo enpresa-erabaki batean eragiteko.

Iruzuraren adierazleak:

- Gizarte-harreman estua dago Ebaluazio Batzordeko kide baten eta laguntzaren edo diru-laguntzaren onuradun baten artean.
- Diru-laguntza eman duen langilearen ondarea azalpenik gabe edo bat-batean handitzen da.
- Onuradunak eroskeriak ordaintzeko ospea du sektorean.
- Diru-laguntza ematen duen enplegatuak uko egiten dio diru-laguntzak edo laguntzak ematearekin zerikusirik ez duen lanpostu batera igotzeari.
- Diru-laguntzak edo laguntzak ematen dituen enplegatuak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen.

2. Interes-gatazka

Deskribapena:

Diru-laguntzak edo laguntzak ematen dituen erakundeko langile batek diru-laguntza batean ezkutuko finantza-interesen bat duenean, interes-gatazka sortzen da.

Iruzuraren adierazleak:

- Laguntzaren hartzaile batek azaldu gabeko edo ohiz kanpoko faboritismoa du.
- Langile emaileak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen.
- Enplegatu emaileak uko egiten dio diru-laguntzak edo laguntzak ematearekin zerikusirik ez duen lanpostu batera igotzeari.
- Badirudi enplegatu emaileak aparteko negozio bat zuzentzen duela edo lehiatzeko moduko sozietate batean lan egiten duten senideak dituela.
- Laguntzak emateaz arduratzen den enplegatuaren aberastasunaren edo bizi-mailaren igoera ulertezina edo bat-batekoa.
- Deialdiaren dokumentuak idazteaz arduratzen den pertsonak edo goi-mailako funtzionario batek kanpoko enpresa bat kontratatu nahi du dokumentazioa idazten laguntzeko, beharrezkoa ez bada ere.

3. Hitzartutako zehaztapenak

Deskribapena:

Deialdietan, laguntza-eskatzaile jakin baten kualifikazioetara egokitutako zehaztapenak jasotzen dira, edo eskatzaile bakar batek bete ditzakeenak.

Iruzuraren adierazleak:

- Eskatzaile bakar batek edo gutxi batzuek erantzuten diote eskaintzen deialdiari.
- Beste eskatzaile batzuek erreklamazioak aurkezten dituzte.
- Zehaztapenak aurreko antzeko deialdietan baino nabarmen zorrotzagoak edo orokorragoak dira.
- Ohikoak ez diren edo arrazoizkoak ez diren zehaztapenak daude.
- Onuradun bati emakida asko eman zaizkio.
- Emate-prozesuan zehar, harreman edo lotura pertsonalak daude laguntza ematen duten langileen eta eskatzaile batzuen artean.

4. Datuen filtrazioa

Deskribapena:

Eskabideak emateaz edo ebaluatzeaz arduratzen diren langileek isilpeko informazioa filtratzen dute eskatzaile bati laguntzeko.

Iruzuraren adierazleak:

- Emate-prozeduren kontrola eskasa da; adibidez, epeak ez dira aplikatzen.
- Epez kanpoko eskaerak onartzen dira.
- Eskaera egiteko aldiari, onuraduna posta elektronikoz edo beste bideren baten bidez komunikatu da emakidaren ardura duten langileekin.
- Emate-prozeduraz arduratzen ez den enplegatu baten ezohiko jokabidea, prozeduraren inguruko informazioa behin eta berriz eskatuz.

5. Aurkeztutako eskaintzak manipulatzeko

Deskribapena:

Langileek jasotako eskaerak manipulatzeko, eskatzaile jakin bat aukeratzeko dela ziurtatzeko.

Iruzuraren adierazleak:

- Beste eskatzaile batzuek erreklamazioak aurkezten dituzte.
- Emate-prozedurek prozedura urriak eta desegokiak dituzte.
- Jasotako eskaerak, dokumentu ofizialek edo harrera-ziurtagiriek aldatu izanaren zantzuak dituzte.
- Eskabide batzuk baliogabetzen dira akatsak dituztelako.

- Baldintzak betetzen dituen eskatzaile bat bazterten da, zalantzazko arrazoiak direla medio.
- Ebaluazio-batzordeko kideek ez dute aurkeztutako eskaerak ebaluatzeko behar den ezagutzarik, eta pertsona bakar batek menderatzen ditu.

6. Gehigarritasun-printzipioa ez betetzea

Deskribapena:

Onuradunak funts beretik datozen laguntzak jasotzen ditu, baina hainbat erakundetatik, eta gehiegizko finantzaketa edo onura gertatzen da.

Iruzuraren adierazleak:

- Deialdiak ez du zehazten laguntzak beste finantzaketa-mota batzuekin duen bateraezintasuna.
- Ez dago hirugarrenengandik jasotako finantzaketaren euskarri den dokumentaziorik.
- Onuradunak ez du gastu-kontrolik eragiketari egotzitako gastuak eta sarrerak identifikatzeko.
- Gehiegizkoa da eragiketen baterako finantzaketa.
- Proiektu bera finantzaten duten hainbat finantzatzaile daude.
- Hirugarrenek emandako finantzaketaren izaera finalista falta da, eta ez dago finantzaketa banatzeko irizpiderik.
- Onuradunak ez ditu kontrolatzen proiektuari esleitutako mugarrak eta/edo helburuak.
-

7. Kostuak bidegabe igotzea

Deskribapena:

Onuraduna batek iruzurra egiten du nahita, onargarriak edo arrazoizkoak ez diren edo diru-laguntza bati zuzenean edo zeharka esleitu ezin zaizkion kostuak kargatuz.

Iruzuraren adierazleak:

- Gehiegizko edo ohiz kanpoko lan-kargak adierazten dira;
- Proiektuaren aurrerapenarekin koherentziarik ez duten lan-kargak adierazten dira;
- Ordutegi-fitxetan aldaketa nabariak daude;
- Ezinezkoa da ordutegi-fitxak aurkitzea;

- Material-kostu berak proiektu bati baino gehiagori dagozkie;
- Zeharkako kostuak zuzeneko kostuak bezala adierazten dira.

8. Prezioak modu desegokian finkatzea

Deskribapena:

Onuradunak bere prezio-proposamenetan kostuei edo prezioak finkatzeari buruzko datu gaurkotuak, osoak eta zehatzak agertzen ez dituenean ezartzen dira prezioak modu desegokian, eta horrek proiektua garestitzea eragiten du.

Iruzuraren adierazleak:

- Onuradunak uko egiten dio kostuen egiaztagiriak aurkezteari, entregatzea atzeratzen du edo ez da aurkezteko gai;
- Onuradunak dokumentazio desegokia edo osatugabea aurkezten du.
- Prezioak ezartzeari buruzko informazioa zaharkitua dago;
- Badirudi prezioak altuak direla antzeko kontratuekin, prezio-zerrendekin edo sektoreko batez besteko prezioekin alderatuta.

9. Oinarrien zehaztapenak ez betetzea

Deskribapena:

Deialdiaren zehaztapenak betetzen ez dituzten eta bete dituzten itxura egiten duten onuradunek iruzurra egiten dute.

Iruzuraren adierazleak:

- Proben eta ikuskapenen emaitzak ez datoz bat proiektuaren zehaztapenekin;
- Frogak eta ikuskapenak ziurtatzen dituzten dokumentuak falta dira;
- Kalitatea eta emaitzak txarrak dira, eta erreklamazio-kopuru handia dago;
- Onuradunen gastuen erregistroetan egiaztatzen da, adibidez, kontratistak ez dituela erosi obretarako behar diren materialak, ez daukala eta ez duela errentan eman beharrezko ekipamendua edo ez zuela behar besteko eskulanik lantokian.

10. Faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak

Deskribapena:

Onuradun batek nahita aurkezten ditu faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak, bere kontura jardunez edo langile kontratzaileekin kolusioan, ustelkeriaren ondorioz.

Iruzuraren adierazleak:

- Eskatzaileek adierazpen faltsuak aurkezten dituzte eskabideetan, hala nola sinatutako aitorpenak, finantza-txostenak, konpromisoak, etab.;
- Fakturatutako ondasunak edo zerbitzuak ez daude inbentarioan, edo ezin da horien berri eman;
- Ez dago fakturatutako ondasunen edo zerbitzuen ordainagiririk;
- Fakturatutako ondasun edo zerbitzuen eskaera zalantzazkoa da edo ez dago;
- Onuradunaren erregistroek ez dute jasotzen lana egin denik edo beharrezko kostuak egin direnik;
- Prezioak, zenbatekoak, artikuluen edo baldintzen deskribapenak gehiegizkoak dira, edo ez datoz bat emakidaren xedearekin, eskaerarekin, ordainagiriaren erregistroarekin, inbentarioarekin edo erabilera-erregistroekin;
- Faktura asko daude, zenbateko bera, faktura-zenbaki bera, data bera, etab. dutenak;
- Ur-jauzi bidezko azpikontratazioak egin dira;
- Eskudiruzko ordainketak egin dira;
- Paradisu fiskaletan inskribatutako enpresei ordainketak egin zaizkie.

11. Konkurrentzia mugatzea

Deskribapena:

Erakundeak ez die behar besteko hedapena ematen oinarri arautzaileei edo deialdiari, ez dira argi zehazten laguntzen onuradunek edo hartzaileek bete beharreko baldintzak, ez dira ezarritako epeak errespetatzen edo ez dira aplikatu beharreko baremoak argitaratzen.

Iruzuraren adierazleak:

- Ez dira oinarri arautzaileak edo deialdia zabaltzen, legez eskatutako publizitate-eta gardentasun-printzipioak bete gabe.
- Onuradunek bete behar dituzten baldintzak ez dira argi geratzen edo anbiguoak dira; horren ondorioz, onuradun izan daitezkeenek ez aurkeztea erabaki dezakete edo onuradun jakin bat nahita hautatzea.
- Ustekozko epez kanpo entregatutako eskabideak atzera botatzen dira, baldin eta epearen barruan aurkeztu badira edo epez kanpo aurkeztu badira eta onartu

badira.

- Deialdia arautzen duten oinarriak argitaratzean, ez dira adierazten eskaerak baloratzeko baremoak.

12. Auditoria-aztarna galtzea

Deskribapena:

Erakundeak ez ditu betetzen auditoria-aztarnari buruzko Europako, nazioko eta/edo autonomia-erkidegoko araudian ezarritako baldintzak.

Iruzuraren adierazleak:

- Erakundeak alde batera utzi du auditoria-aztarna bermatzeko aukera emango duen eragiketaren dokumentazio egokia.
- Deialdiak saihestu egiten du eragiketaren ondoriozko gastuak dokumentatzeko modua.
- Deialdian gastu hautagarrien definizio argi eta zehatza falta da.
- Proiektuetan kostuak kalkulatzeko metodoa falta da deialdian.

D. FALTSUTUTAKO DOKUMENTUAK DETEKTATZEA

1. Dokumentuen formatua

Deskribapena:

Arautik eta oro har onartutako diseinutik desbideratzen diren dokumentuak zalantzan jarri behar dira.

Iruzuraren adierazleak:

- Sozietatearen logotiporik gabeko fakturak eta gutunak.
- Paperean inprimatutako fakturak, ezarritako formularioez bestelakoak.
- Dokumentuaren letraren motan, tamainan, egituren, kolorean eta abarretan ageriko desberdintasunak.
- Ezabatutako edo zirriborratutako zifrak, baimendutako pertsonen sinadurarik gabeko balio gabetzeak.
- A priori justifikatuta ez dauden baimendutako pertsonen sinadurarik gabeko eskuz idatzitako zenbatekoak edo elementuak dokumentu inprimatu batean.
- Letrarik eza edo letra gehiegi, jarraitutasunik eza testuaren lerroetan.
- Zigilu ofizialen ezohiko koloreak edo ertz biziak, ordenagailu-inprimagailu

baten erabilera adierazten dutenak.

- Pertsonen sinadurak guztiz berdinak (formatuan eta tamainan) hainbat dokumentutan, ordenagailuz egindako faltsifikazioa iradokitzen dutenak. Eskuz idatzitako antzeko sinadurak, edo boligrafo berdinarekin egindakoak, aldi desberdinekin lotutako dokumentuetan.
- Emailaz jasotako komunikazioak, ustezko kontratistek luzatutakoak, ordainketak egiteko.

2. Dokumentuen edukia

Deskribapena:

Dokumentuen edukia ez da ohikoa, eta, beraz, baliozkotasuna zalantzan jarri behar da.

Iruzuraren adierazleak:

- Ezohiko datak, zenbatekoak, oharrak, telefono-zenbakiak eta kalkuluak.
- Falta diren erregistroak (kontrol sekuentzialetan)
- Kalkulu okerra faktura batean edo ordenagailu bidez egindako hartzekoen orri batean: adibidez, eragiketen baturarekin bat ez datozen guztizko zenbatekoak.
- Faktura batean nahitaezko elementurik ez izatea: data, identifikazio fiskaleko zenbakia, faktura-zenbakia, etab.
- Zigilu baten eta sinadura pertsonal baten posizio erlatibo bera dokumentu batzuetan, eta horrek irudi bat erabili dela iradokitzen du (eta ez benetako sinadura bat): ordenagailuz sortutako eta dokumentuak faltsutzeko erabilitako irudi bat izan daiteke.
- Sozietateen edo pertsonen harremanetarako daturik ez izatea, telefono-zenbakia adibidez.
- Fakturretan eta salgaiak entregatzeko oharretan serie-zenbakirik ez egotea, normalean serie-zenbakien bidez markatzen direnak (elektronikoa, ekoizpen-lerroak, etab.).
- Ondasunen edo zerbitzuen deskribapen lausoa.
- Desadostasunak eta anomaliak banku-kontuko zenbakietan (adibidez, ohikoak baino digitu gutxiago, zenbaki hori ez dator bat banku baten sukurtsal espezifikoko batekin, beste inkoherentzia ageriko batzuk).

3. Dokumentuen xehetasunak

Deskribapena:

Dokumentuen edukia ez da ohikoa, eta, beraz, baliozkotasuna zalantzan jarri behar da.

Iruzuraren adierazleak:

- Kontratataren helbidea eta langilearen helbidea berdinak dira.
- Hornitzailearen edo onuradunaren helbidea sozietateak helbideratzen dituen erakunde batean dago.
- Onuradun bati edo helbide bati egindako ezohiko ordainketa-kopurua.
- Enpresa-jardueren erregistroan erregistratu gabeko entitateek jaulkitako fakturak eta salmenta-harremanak.
- Informazioa entregatzeko ezohiko atzerapenak.
- Onuradunak ez ditu jatorrizko dokumentuak aurkezten eskatzen zaizkionean.
- Dokumentuan jasotako datuak ez datoz bat erakunde berak emandako antzeko dokumentu batekin.
- Sozietateen erregistro publikoetan erregistratuta ez dagoen edo baliabide publikoetan aurkiezina den sozietate baten aipamena.
- Sozietate sortu berri batek jaulkitako fakturak.
- Sozietatearen posta elektronikoko helbideak, atzerriko Interneteko zerbitzari batean faktura bat jaulkitzen dutenak.

4. Dokumentazioaren eta eskuragarri dagoen informazioaren arteko koherentzia eza.

Deskribapena:

Dokumentuen edukia ez dator bat eskuragarri dagoen informazioarekin, eta, beraz, zalantzan jarri behar da haien baliozkotasuna.

Iruzuraren adierazleak:

- Koherentzia eza erakunde berak jaulkitako fakturen daten eta haien kopuruaren artean;
- Kontabilitatean erregistratu gabeko fakturak;
- Aurrekontuekin bat ez datozen fakturak, prezioari, kantitateari eta kalitateari, produktu-motari eta/edo emandako produktuaren edo emandako zerbitzuaren deskribapenari dagokienez;
- Gutuna/kontratua/dokumentua, sozietatearen ordezkari gisa diharduen pertsona batek sinatua, enpresen erregistro nazionalean ordezkari gisa izendatu ez dutenean.
- Erakunde baten web orrian eskainitako informazioaren eta jaulkitako fakturaren arteko inkoherentziak.

IX ERANSKINA PROPOSATUTAKO KONTROLAK

(ikus pdf dokumentua)